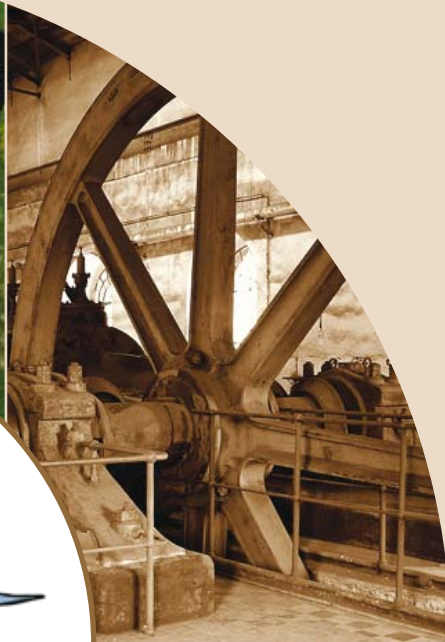

NAD CZARNĄ I KAMIENNĄ

NIEODKRYTE PIĘKNO

PÓŁNOCNEJ CZĘŚCI
WOJEWÓDZTWA
ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Mapa turystyczna
powiatów: koneckiego,
skarżyskiego,
starachowickiego,
ostrowieckiego
oraz opatowskiego

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
ŚWIĘTOKRZYSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Województwo Świętokrzyskie

Mapa turystyczna powiatów:

koneckiego, skarżyskiego, starachowickiego, ostrowieckiego, opatowskiego

Skala 1: 60 000

Opracowanie zawiera:

1. Opis największych atrakcji turystycznych	str. 3
2. Schemat szlaków turystycznych	str. 16
3. Skorowidz arkuszy mapy	str. 18
4. Mapa turystyczna	str. 19
5. Indeks ważniejszych miejscowości	str. 56
6. Informacja turystyczna	str. 57
7. Informacja o powiatach	str. 58

Opracowanie wydano na zlecenie powiatów:

koneckiego, skarżyskiego, starachowickiego, ostrowieckiego, opatowskiego

Wydawca: *Multimedialna Agencja Wydawnicza Appen*

05-806 Komorów, ul. Długa 4, www.appen.pl

Tekst: Sławomir Kubisa

Opracowanie graficzne: Szymon Kubisa

Zdjęcia: Andrzej Staškowiak, Krzysztof Ptak, Paweł Rzuchowski, T. Marczak, *Ekomuzeum* – Starachowice, Starostwo Powiatowe w Skarżysku-Kamiennej, Starostwo Powiatowe w Starachowicach, Starostwo Powiatowe w Opatowie, Fabryka Porcelany AS Ćmielów, Wiejski Dom Kultury w Mostkach, OSiR Suchedniów

Zdjęcia niesygnowane: *Appen*,

Reprodukcja obrazu: „Coalbrookdale nocą” z roku 1801, autor Philip James de Louthembourg, źródło: WIKI

Opracowanie mapy turystycznej obszaru w skali 1: 60 000 - *Wydawnictwo Compass*,

30-084 Kraków, ul. Podchorążych 3, www.compass.krakow.pl

Druk: *Grafmar Sp. z o.o.*, 36 –100 Kolbuszowa Dolna, ul. Wiejska 43, www.grafmar.com.pl

Czerwiec 2010

ISBN 978-83-926874-2-9

Nad Czarną i Kamienną

Świętokrzyskie

Góry Świętokrzyskie obfitujące w ślady historii naturalnej, takie jak kwarcytowe gołoborza na zboczu Łysej Góry, Jaskinia Raj z jej kalcytowych dekoracjami, rezerwat przyrody w Kadzielni z paleozoiczną rafą koralową, charakteryzujące się rozległymi i łagodnymi krajobrazami oraz mnogością zabytków, zyskują coraz większe znaczenie na mapie turystycznej Polski i znajdują uznanie u stale rosnącej liczby turystów odwiedzających ten piękny rejon.

Kamień i żelazo

Szczególne walory krajoznawcze posiadają północne obrzeża Gór Świętokrzyskich, pokryte lasami malownicze wzgórza, rozcięte dolinami rzek Czarnej i Kamiennej, gdzie znaleźć można wiele unikalnych śladów działalności gospodarczej i kulturowej człowieka od najdawniejszych czasów. Ta ziemia została tak bogato wyposażona przez naturę, że od wielu tysięcy lat dawała podstawę do tworzenia i rozwijania przemysłu, opartego najpierw na wydobyciu i obróbce twardego krzemienia pasiastych, a później wydobyciu rud i produkcji żelaza. Pierwszy znaczący ośrodek przemysłowy rozwinął się już w neolicie w rejonie Ostrowca. Pochodzące stąd narzędzia i broń kamienna znajdująca jest na obszarze pomiędzy Bałtykiem a Dniestrem. W czasach rzymskich pomiędzy doliną Kamiennej a Górami Świętokrzyskimi na masową skalę rozwinęło się hutnictwo żelaza, czego dowodem są z jednej strony niezliczone ślady pieców dymarskich, a z drugiej, bogate znaleziska monet rzymskich w rejonie samych Starachowic, dokąd docierał szlak handlowy wzdłuż Kamiennej i Wisły. Wreszcie nad Kamienną i nad Czarną powstało już w XVIII wieku pierwsze polskie zagłębie przemysłowe z hutnictwem i przemysłem metalurgicznym, tworząc podstawy przyszłego rozwoju przemysłowego regionu.

Staropolski przemysł

Końskie, Stąporków, Rejów, Brody, Starachowice, Ostrowiec – przez ponad 200 lat wzdłuż tej linii

Huta żelaza w Anglii, 1801 rok. Obraz symbolizuje narodzinę rewolucji przemysłowej

płonęły dzień i noc wielkie piece, stąd pochodziło żelazo na broń, narzędzia, maszyny parowe i drogi żelazne Królestwa Polskiego. Ten staropolski przemysł, wykorzystujący zasoby łatwo dostępne – płytkie złoża, energię niewielkich rzek i drewno opałowe z rozległych połaci okolicznych lasów, rozproszony, komponował się harmonijnie w krajobraz dolin rzecznych i zbiorników wodnych otoczonych lasami. Zakłady, w większości od stulecia nieczynne, kruszeją i pochłaniane są przez powracającą na swoje miejsca zieleni. Nie tak wiele zostało po nim pamiątek, tym większą mają wartość te, które się zachowały – jak Zabytkowy Zakład Hutniczy w **Małeńcu**, Kuźnia Wodna w **Starej Kuźnicy**, Zakład Wielkopieczowy w **Starachowicach**.

Drewniane koła wodne, ogromne maszyny parowe, budynki fabryczne na podobieństwo pałaców, masywne drewniane osprzęty przemysłowe – ten niezwykły klimat z czasów, kiedy przemysł był bardziej rzemiosłem niż złowrogim molochem połykającym przestrzeń i zasoby oraz świadomością faktu, że właścicielami wielkich pieców i kuźnic byli nie obcy inwestorzy, ale miejscowi ziemianie: Małachowscy, Radziwiłłowie, Jezierscy – po których zostały też pałace, parki i zabytkowe świątynie – sprawiają, że dobrze w pamięć zapada zupełna wyjątkowość tych miejsc. Jeśli przemysł ma w sobie coś romantycznego, to najłatwiej dostrzec można to właśnie nad **Czarną i Kamienną**.

Te wielowiekowe tradycje przemysłowe kontynuowane były w dwudziestym wieku w okresie tworzenia Centralnego Okręgu Przemysłowego, kiedy zorganizowano tutaj kilka kluczowych dla przemysłu obronnego inwestycji: Państwową Fabrykę Amunicji w Skarżysku-Kamiennej czy Zakłady Hutnicze w Starachowicach i Ostrowcu, połączone w spółkę z budowaną od podstaw Stalową Wolą.

Zabytki kultury

Na ziemiach dawnego województwa sandomierskiego powstawały od średniowiecza wielkie posiadłości ziemskie, najpierw klasztorne, potem również magnackie, po których niezwykłymi pa-

miątkami są zamek Krzyżtopór w **Ujeździe** czy klasztor Cystersów w **Wąchocku** z najlepiej zachowaną świątynią romańską w Polsce. W **Opatowie**, mieście w którym krzyżowały się niegdyś ważne szlaki kupieckie, podziwiać można natomiast średniowieczny labirynt podziemnych składow i korytarzy znajdujący się pod miastem.

Wędrując tutejszymi szlakami turystycznymi trafić można też do zielonych zakątków wiejskich, gdzie przed wiekami zasiały romańskie i gotyckie kościółki – jak w Grzegorzowicach czy Ptkanowie.

Historię tej ziemi poznawać można w muzeach regionalnych – w Końskich, Skarżysku-Kamiennej, Starachowicach, Ostrowcu i Opatowie (szczegóły na stronie 57).

Przyroda

Okolice są same w sobie atrakcyjne również dzięki przyrodzie. Większą część powierzchni tego obszaru pokrywają kompleksy leśne. Czarna, stanowiąca dopływ Pilicy oraz Kamienna, zataczająca głęboki łuk w kierunku Wisły, wypływają spod wyraźnie zarysowanego w krajobrazie podwyższenia całkowicie niemal zalesionych Wzgórz Koneckich i Niekańsko-Bliżynskich. Wzgórze Suchedniowskie na południe od Skarżyska-Kamiennej to wielki kompleks leśny stanowiący relikwiny dawnej Puszczy Świętokrzyskiej, podobnie jak Lasy Iłżeckie pomiędzy Starachowicami, Iłżą a Ostrowcem Świętokrzyskim. Duże części lasów stanowią parki krajoznawcze, jest też tu wiele rezerwatów przyrody ożywionej, a także nieożywionej, związanych z interesującymi formacjami geologicznymi.

Tutejsze lasy stanowiły przez stulecia nie tylko ostoję wielu gatunków roślin i zwierząt, ale dawały też często schronienie oddziałom powstańcom i partyzantom, od konfederatów barskich począwszy, poprzez powstańców styczniowych, po oddział legendarnego majora Hubala, a skończywszy na grupie „Ponurego”. Wędrując leśnymi duktami natknąć się można na mogiły powstańcze i miejsca pamięci.

Szlaki turystyczne

Na tym obszarze wytyczono wiele szlaków turystycznych pieszych i tras rowerowych prowadzących przez atrakcyjne okolice do zabytków architektury nad niewielkimi rzekami i brzegami jezior do zabytków techniki, przez lasy do wielu rezerwatów i osobliwości przyrodniczych oraz miejsc pamięci narodowej.

O wysokich walorach turystycznych tych wszystkich miejsc decyduje wyjątkowa harmonia pomiędzy naturalnymi oraz kulturowymi elementami krajobrazu, a także łatwa dostępność atrakcji i ich dobre przygotowanie za pomocą odpowiedniej infrastruktury.

2

1
 fot. Andrzej Stańkowiak

1
 fot. Andrzej Stańkowiak

1
 fot. Ekomuzeum

Prehistoria nad Czarną i Kamienną

200 MILIONÓW LAT TEMU

Północna część Wyżyny Kieleckiej, stanowiąca mezozoiczne obrzeżenie paleozoicznego trzonu Gór Świętokrzyskich, jest zbudowana z utworów triasowych i jurajskich, piaskowców i wapieni, powstałych w zbiornikach śródlądowych i zatokach płytkiego morza. Ze względu na liczne ciekawe odsłonięcia geologiczne w tym rejonie, dające możliwość czytelnej interpretacji pogłądowej zjawisk z dziedziny stratygrafii, tektoniki, paleontologii i geomorfologii, naukowcy z Państwowego Instytutu Geologicznego opracowują projekt Geoparku Doliny Kamiennej, który umożliwiłby lepszą ekspozycję tych obiektów dla celów edukacyjnych i krajoznawczych oraz zapewniłby ich skuteczniejszą ochronę.

W chwili obecnej istnieją na tym obszarze trzy główne miejsca, w których można poznawać historię naturalną regionu.

Gagaty Sołtykowskie (1) – geolodzy twierdzą, że tutejszy rezerwat jest potencjalnym kandydatem na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Podkreślają

wyjątkowe bogactwo występujących w rezerwacie szczątków flory, owadów, małży, śladów bezkręgowców, tropów i gniazd dinozaurów (w tym najstarsze znane dowody stadnego trybu życia kręgowców lądowych). Stąd pochodzą znakomicie zachowane olbrzymie tropy allozauroida, największego znanego drapieżnika, jaki kiedykolwiek żył na ziemiach polskich, ponadto ślady wczesnych ssaków, a ostatnio też szczątki kostne dinozaurów.

W rezerwacie znajduje się zadaszone stanowisko obserwacyjne chroniące wyeksponowane autentyczne tropy wielkich gadów sprzed 200 milionów lat.

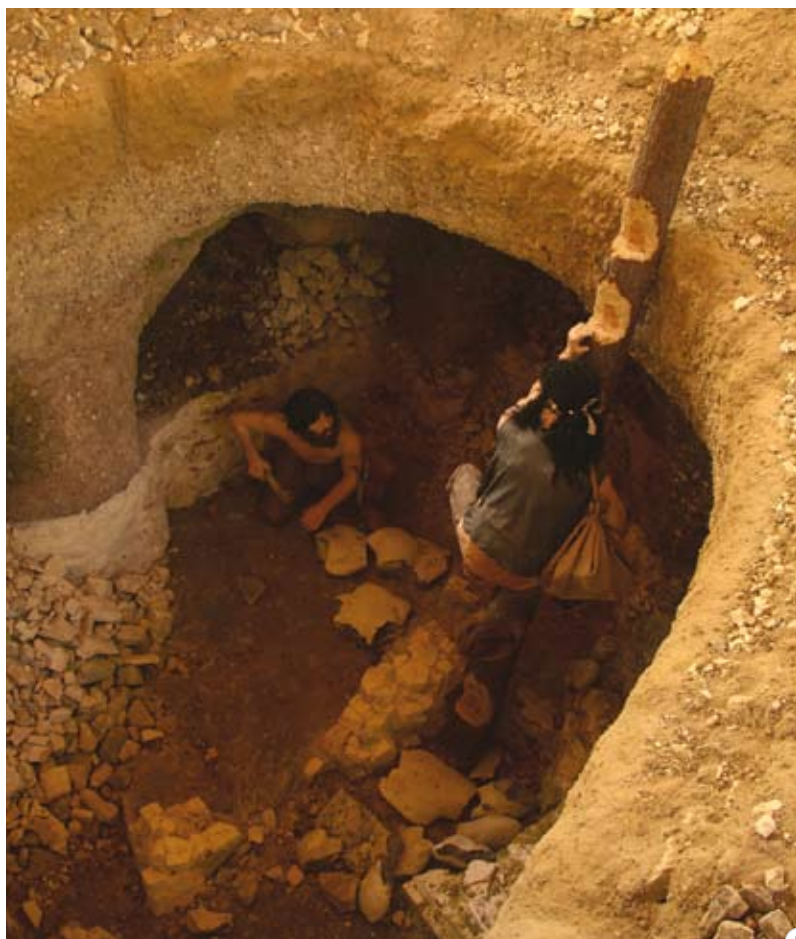
Jak wyglądały mezozoiczne gady i inne zwierzęta i rośliny z dawnych epok geologicznych, zobaczyć można w Parku Jurajskim w **Bałtowie (2)**, gdzie w pięknym krajobrazie przełomu Kamiennej zaprezentowano naturalnej wielkości modele dinozaurów. Historię naturalną można tu poznawać poruszając się atrakcyjnie przygotowaną ścieżką edukacyjną z licznymi tablicami opisującymi prezentowane gatunki zwierząt z kolejnych epok geologicznych. Przejście całej trasy zabiera około jednej godziny. Jest tu też ciekawa ekspozycja zbiorów paleontologicznych.

Również w Muzeum Przyrody i Techniki *Ekomuzeum* im. Jana Pazdura w **Starachowicach (3)** prezentowane są bogate zbiory paleontologiczne, będące unikalnym w skali światowej świadectwem różnorodności fauny kręgowców lądowych sprzed 245 milionów lat (wczesny trias) oraz utrwalone w kamiennych blokach tropy gadów ssakokształtnych i niezwykle cenne tropy dinozaurów z okresu jurajskiego.

Bardzo ścisły związek z budową geologiczną tego regionu ma historia jego zasiedlenia przez człowieka poczynając od paleolitu a kończąc na wieku dwudziestym.

Z dolnotriasowych utworów pochodzi hematyt wydobywany w dolinie Kamiennej przez pierwsze grupy ludzkie przybyłe tu po ustąpieniu lądolodu. Cennym surowcem epoki kamiennej były krzemienne były stanowiące zmineralizowane pozostałości po organizmach morskich, tworzące pokłady w wapieniach górnej jury. Średniotwarde wapienie poddawały się cierpliwiej i pracochłonnej obróbce krzemiennymi narzędziami, a ich regularne uwarstwienie dawało korzystne warunki górnicze do drążenia poziomych korytarzy eksploatacyjnych, a nawet komór.

Z dolnym triasem wiąże się część pokładów rud żelaza, dobrej jakości limonitów i syderytów rejonu Starachowic. W kierunku południowym od doliny Kamiennej złoża występują również w utworach paleozoicznych.

fol. Andrzej Staškowiak

To właśnie obfitość względnie łatwo dostępnych rud żelaza w pasie przylegającym do doliny Kamiennej w głównej mierze zadecydowała o historii tego obszaru w czasach nowożytnych. Były tu eksploatowane na skalę przemysłową również metale nieżelazne, a także surowce ilaste i piaski szklarskie.

U ZARANIA CYWILIZACJI

W pierwszej połowie XX wieku nad rzeką Kamienną, niedaleko Skarżyska-Kamiennej, zbadano i udokumentowano istnienie paleolitycznych i późniejszych zakładów kopalnianych hematytu, gdzie wytwarzano podstawowy dla ówczesnej kultury barwnik w kolorze czerwonym – ochrę. Odkryto tu również znaczne ilości wyrobów z krzemienia czekoladowego i ślady licznych obozowisk ludzkich.

Niezwykła koncentracja – nie tylko w skali Europy ale i świata – ponad 400 obozowisk z epoki kamienia świadczy o zupełnie wyjątkowej roli tego miejsca dla rozproszonych na ogół, niewielkich społeczności zbieracko-łowickich.

W latach pięćdziesiątych ubiegłego wieku utworzono rezerwat archeologiczny „Rydno” (4) dla ochrony tych prehistorycznych śladów i pozostałości. Każdego roku odbywają się tutaj pikniki archeologiczne, prezentujące w poglądowej formie wiedzę o życiu ludzi nad Kamienną w czasach zarania cywilizacji i historii.

W rozwoju cywilizacji podstawową rolę odegrały stosowane przez człowieka narzędzia, począwszy od narzędzi kamiennych. W neolicie zaczęto wyrabiać je w sposób, który można nazwać masowym, między innymi tu, na północnych obrzeżach Gór Świętokrzyskich.

Ośrodek górnictwa krzemienia w rejonie **Krzemionek Opatowskich (5)** był w tym czasie jednym z większych w Europie, a wyroby tamtejszych pracowni krzemieniarskich (noże, groty oszczepów, ostrza do maczug oraz gładzone siekiery), znajdujące się na obszarze pomiędzy Bałtykiem, Czechami a Dniestrem.

Obecnie na terenie rezerwatu przyrodniczo-archeologicznego „Krzemionki Opatowskie” podzi-

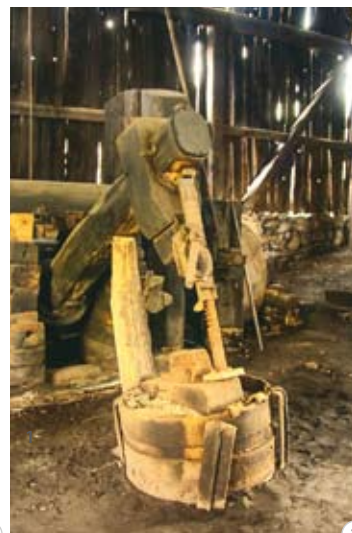
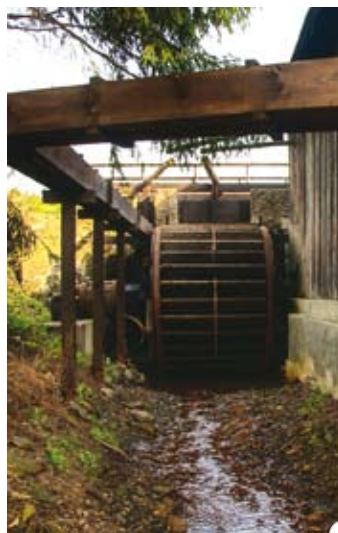
wiać można przede wszystkim niezwykle, dobrze zachowane pozostałości po szybach i chodnikach prehistorycznych kopalni, udostępnionych do zwiedzania. Prawie pół kilometra podziemnych chodników pozwala na dokładne poznanie neolitycznych technik górniczych – w tym unikalne wyrobiska komorowe. Odtworzono także warsztat kamieniarski ulokowany wokół szybu kopalni oraz osadę mieszkalną społeczności kultur pucharów lejkowych i amfor kulistych.

Rezerwat archeologiczny położony jest na terenie leśnym, stanowiącym również rezerwat przyrody, a dotarcie do kopalni umożliwiają wygodne drewniane pomosty.

fot. Ekomuzeum

Tradycje przemysłowe nad Czarną i Kamienną

CZASY RZYMSKIE

Obszar pomiędzy Pasmem Łysogórskim a doliną rzeki Kamiennej stał się na przełomie ery starożytnej i nowożytnej sceną gwałtownego rozwoju hutnictwa żelaza i produkcji broni dla plemion germańskich wdzierających się w głąb cesarstwa rzymskiego. Skala odkryć archeologicznych wskazuje na fakt, że był to jeden z większych ośrodków tego przemysłu w Europie. Metoda wytopu w prostych piecach połowych jednorazowego użytku, glinianych dymarkach, pozwalała na uzyskanie materiału bardzo zanieczyszczonego, wymagającego dalszego wielokrotnego przekuwania.

Cały więc proces tego przemysłu obejmował kilka etapów – wykopanie rudy, przygotowanie zapasu węgla drzewnego, wykonanie pieca-dymarki, wytopienie rudy i uzyskanie łupki żelaznej i ostatecznie przekucie stali na wyroby – broń oraz narzędzia. Stal uzyskiwana w takim procesie nie ma struktury jednorodnej lecz wybitnie

włóknistą, z pasmami o niejednorodnym składzie chemicznym, a uzdolnieni kowale byli w stanie wykorzystać tę właściwość do wytopienia miecza „kompozytowego” łączącego sprężystość z odpornością na uderzenie.

Archeopark w Muzeum Przyrody i Techniki w Starachowicach (1) przedstawia osadę starożytnego hutnictwa żelaza w plenerze. Najważniejsze miejsce w osadzie stanowi piecowisko dymarskie, czyli zespół zrekonstruowanych pieców szybowych–kotlinkowych.

ŚREDNIOWIECZE

W XIII wieku w Wąchocku, z nadania biskupa krakowskiego, powstało opactwo cystersów. Użytkali oni między innymi prawo do wszystkich złóż mineralnych nad rzeką Kamienną. Wykorzystując szeroką wiedzę zakonu na temat gospodarowania i przemysłu zorganizowali wydobycie rud oraz liczne kuźnie w okolicy Starachowic.

W średniowieczu technika wytopu i przekuwania stali zmieniała się bardzo powoli, a pierwszym przełomem była mechanizacja procesu kucia i nadmuchu przy wykorzystaniu koła wodnego. Huty lokalizowano więc nad rzekami zdolnymi obracać koła młyńskie, w otoczeniu lasów, z których pochodziło drewno przerabiane na węgiel drzewny do nagrzewania pieca hutniczego.

Drewniane koło wodne posiadało na swej osi inne koło z wielkimi zębami poruszającymi ramię młota, który własnym ciężarem rozbijał ciastowaty „bochen” żelaza z domieszką żużla piecowego, podczas gdy żar pieca podtrzymywany był nadmuchiemy miechów również napędzanych kołem wodnym. Taką właśnie technikę zobaczyć można w **Starej Kuźnicy (2)**, gdzie kuźnica wodna powstała w XVII wieku. Spiętrzona woda rzeki Młynkowskiej tworzy w tym miejscu malowniczy staw, otoczony lasem.

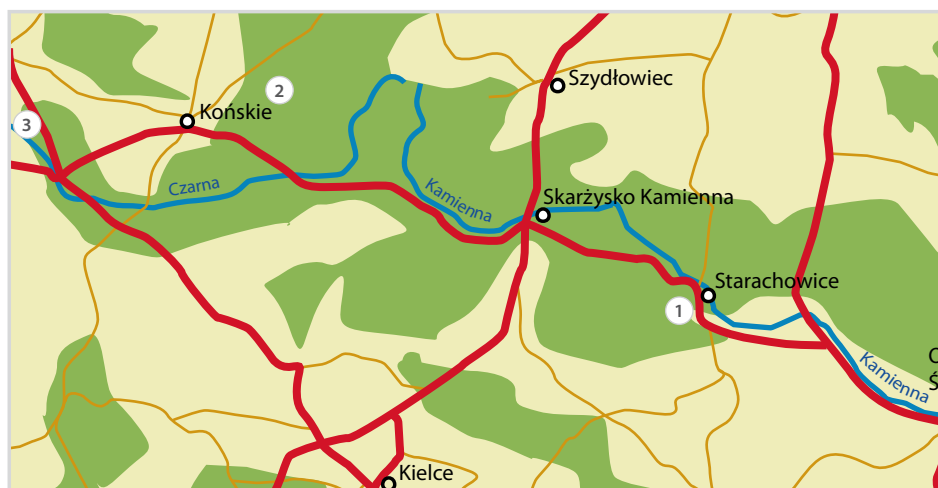
Przez to piękne miejsce prowadzi szlak pieszy Pogorzałe – Kuźniaki i rowerowy do Sielpi Wielkiej.

STAROPOLSKIE ZAGŁĘBIE PRZEMYSŁOWE

Doliny rzek Czarnej i Kamiennej stały się osią rozwoju zakładów metalurgicznych Staropolskiego Zagłębia Przemysłowego. W drugiej połowie XVI wieku zlokalizowana była tutaj blisko połowa kuźnic w granicach Korony. Stało się tak przede wszystkim dzięki obfitym zasobom rud żelaza, które wydobywano w większości metodą odkrywkową lub przy użyciu płytkich, kilkumetrowych szybów w pasach wychodni złóż, dzięki energii tutejszych rzek, a także ciągle wielkim zasobom drewna z lasów porastających przedgórze świętokrzyskie.

Od połowy XVI wieku coraz większe znaczenie miała produkcja surówki w wielkich piecach i związana z nią koncentracja zakładów. Hutnictwo przestało być rozproszonym rzemiosłem wiejskim, a stało się przemysłem wymagającym dużych kapitałów. Dlatego zajęli się nim właściciele największych tutejszych majątków – Dembińscy, Jezier-

scy, Małachowscy – tworząc przemysł surowcowy zatrudniający setki ludzi, miejscowych i obcych. Zamówienia zaś zapewniała produkcja zbrojenio-wa. W okolicach Samsonowa i Suchedniowa działały stalownie, blachownie, cynownie i kotłarnie, produkujące blachę, łożyska armatnie, broń, amunicję i narzędzia, rusznikarnia w Pomykowie koło Końskich, wytwórnie broni siecznej w Gowarczowie, a zakłady w Małeńcu współpracowały z królewską rusznikarnią w Kozienicach.

Dzięki Janowi Małachowskiemu, Kanclerzowi Wielkiemu Koronnemu, rejon Końskich stał się w połowie XVIII wieku oazą dobrobytu pośród nę-

dzy okresu ostatnich dziesięcioleci przedrozbiorowych.

Zakłady w Małeńcu (3) powstały w 1794 roku. Składały się z młyna, tartaku, drutarni i fryszerni, w której surówkę wielkopieczową przerabiano na stal. Wytwarzano też druty, siekiery, topory oraz inne narzędzia. W końcu XIX wieku zainstalowano tu gwoździarki do produkcji gwoździ ciętych z blachy. Zabytkowe obrabiarki do metalu, napędzane, jak przed wiekami, kołem wodnym, można podziwiać tu dzisiaj w unikatowym w skali Europy zakładzie, stanowiącym muzeum – samorządową instytucję kultury.

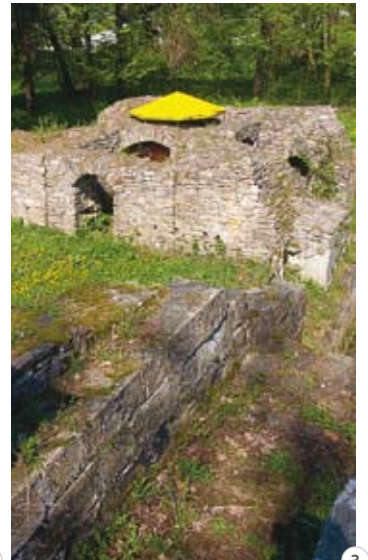
4

1

2

3

fot. Andrzej Staskowiak

fot. Andrzej Staskowiak

TRADYCJE PRZEMYSŁOWE NAD CZARNĄ I KAMIENNĄ

STAROPOLSKIE ZAGŁĘBIE PRZEMYSŁOWE

W czasach Królestwa Kongresowego Stanisław Staszic nakreślił ambitne plany rozbudowy przemysłu żelaznego wzdłuż rzeki Kamiennej z głównym jego ośrodkiem w Starachowicach. W latach dwudziestych XIX wieku rozpoczęto realizację tych planów pod kierunkiem ministra skarbu Ksawerego Druckiego-Lubeckiego. Zarząd nad zakładami rządowymi przejął Bank Polski. Z jego funduszy modernizowano istniejące i budowano nowe zakłady m.in. w Nietulisku, Ostrowcu Świętokrzyskim i Starachowicach, a także w **Sielpi Wielkiej (1)**, gdzie powstała pudlingarnia czyli zakład przerobu surówki na żelazo kowalne oraz walcownia.

Dzisiaj mieści się tu Muzeum Zagłębia Staropolskiego (filia Muzeum Techniki w Warszawie), w którym podziwiać można, nadal działające, największe w Polsce koło wodne stosowane do napędu walcarek, a także unikatowe obrabiarki produkcji angielskiej firmy Fox z początku XIX wieku. Zachowane zostały również oryginalne kanały dostarczające wodę do napędu koła oraz wiele budynków pozostałych z dawnych zakładów.

W połowie osiemnastego wieku w **Bzinie (2)**, na terenie dzisiejszego Skarżyska-Kamiennej, został wybudowany, pod zarządem cystersów z Wąchocka, wielki piec do wytopu rudy. W czasach Królestwa Polskiego zakłady w Bzinie rozbudowywano, powstała wówczas między innymi tama spiętrzająca wody rzeki Kamiennej, której część stanowił tak zwany przelew, umożliwiający odpływ wysokich wód ze zbiornika. Mur z kamiennych bloków, spajanych żeliwem, zachował się do dzisiaj. Pozostałości innego wielkiego pieca zachowały się również w **Rejowie (3)** (Skarżysko-Kamienna).

Początki działalności górniczej i hutniczej w **Starachowicach (4)** sięgają XIV wieku. Zajmowali się nią do początków XIX wieku cystersi z bliskiego Wąchocka. Istniejąca tu huta stała się w 1818 roku własnością rządu, w kolejnych latach rozbudowywano zakłady w ramach planów nakreślonych przez Staszica, budując między innymi pierwszą na ziemiach polskich walcownię żelaza.

W latach trzydziestych XIX wieku stworzono tu kombinat metalurgiczny z trzema wielkimi piecami i odlewniami, korzystający z miejscowych złóż rudy żelaza. Początkowo był on powiązany z zakładami w Brodach i Michałowie, a także **Nietulisku (5)**, jednak

na przełomie XIX i XX wieku skoncentrowano całą działalność w samych Starachowicach sprowadzając jednocześnie rudę z Krzywego Rogu. Jest to obecnie najlepiej zachowany zabytkowy kompleks zakładów hutnictwa żelaza w Europie. Stanowi on jedyną w swoim rodzaju placówkę muzealną, w której unikalne zabytki techniki prezentowane są w szerokim kontekście przyrody i historii regionu.

Muzeum Przyrody i Techniki *Ekomuzeum* im. Jana Pazdura w Starachowicach udostępni w najbliższych miesiącach dwie nowe ekspozycje – pierwsza zaprezentuje historię starożytnego hutnictwa w regionie świętokrzyskim, zaś druga odtworzy jurajskie krajobrazy z sylwetkami gadów, których tropy odkrywano w wielu miejscach nad Kamienną.

Kiedy w XX wieku przemysł przestał liczyć na energię wodną, a miejscowe zasoby rud skończyły się, Zagłębie Staropolskie utraciło ostatecznie swoje pierwotne historyczne znaczenie. Jednak w okresie II Rzeczypospolitej pojawiła się inna motywacja: strategiczne, centralne położenie tutejszego przemysłu, istotne z punktu widzenia obronności państwa zagrożonego i z zachodu, i ze wschodu. Już w latach dwudziestych rozpoczęto produkcję zbrojeniową w Skarżysku-Kamiennej, Starachowicach i Ostrowcu.

4

4

1

4

6

4

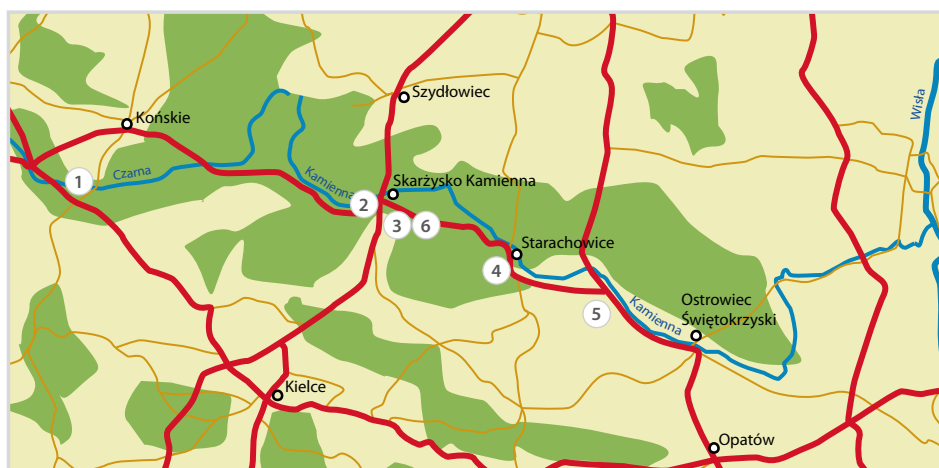
5

COP – CENTRALNY OKRĘG PRZEMYSŁOWY

W latach trzydziestych rozpoczęto realizację wielkiego planu inwestycyjnego Centralnego Okręgu Przemysłowego, w którym zakłady nad Kamienną miały do odegrania swoją rolę. Zakłady hutnicze w Ostrowcu i Starachowicach brały znaczący udział w budowie Stalowej Woli, zaś Państwowa Fabryka Amunicji w Skarżysku-Kamiennej, poprzez stałe inwestycje w modernizację, zwiększała swoje moce produkcyjne dostarczając uzbrojenie na światowym poziomie technicznym, a jej specjaliści pomagali w uruchamianiu produkcji zbrojeniowej w Jugosławii.

W utworzonych w latach dwudziestych Starachowickich Zakładach Górniczych (od 1936 roku Zakłady Starachowickie) w Starachowicach również wytwarzano i remontowano broń – haubice 100 i 155 mm, działa 105 i działka Boforsa 40 mm oraz granaty.

W miarę jak rozwijał się przemysł, rozwijały się miejscowości nad Kamienną: Skarżysko-Kamienna, Starachowice, Ostrowiec. W Skarżysku przy fabryce amunicji powstało rozległe osiedle mieszkaniowe dla pracowników, znane kiedyś jako Kolonia Robotnicza a obecnie **Kolonia Górna (6)**.

Charakterystyczne piętrowe budynki ze ścianami z łamanego wapienia i cegły, rozstawione na regularnym planie wśród rzadkich sosen, otoczone ogródkami kwiatowymi i warzywnymi, mieściły niewielkie ale wygodne mieszkania dla rodzin robotników i majstrów. W innym miejscu powstało osiedle bardziej zróżnicowanych domów przeznaczonych dla kadry kierowniczej i administracji fabryki. Te dwa zespoły stanowią obecnie najbardziej zmienny rys architektury Skarżyska-Kamiennej.

Po wojnie zakłady zbrojeniowe nad Kamienną kontynuowały swoją podstawową działalność. Centralne planowanie pozwoliło włączyć do pro-

filu ich produkcji wiele wyrobów uzupełniających o charakterze konsumpcyjnym. Zakłady Mesko w Skarżysku-Kamiennej stały się znane między innymi jako producent sprzętu AGD i sprzętu rolniczego, zaś Zakłady Starachowickie przez wiele lat rozwijały produkcję samochodów ciężarowych o średnim tonażu, znanych pod marką STAR.

Huta Ostrowiec, należąca do hiszpańskiej grupy Celsa, jest obecnie największym zakładem przemysłowym województwa świętokrzyskiego. Zakłady produkują wyroby walcowane i kute, głównie pręty zbrojeniowe i wały silników okrętowych. W ten sposób tradycje Ziemi Żelaza trwają do dzisiaj.

1

2

2

2

4

fol. Marek i Ewa Wojciechowski

3

Dziedzictwo kultury

Obszary nad Czarną i Kamienną przez wiele stuleci wchodziły w skład województwa sandomierskiego, stanowiącego sam środek ziem koronnych Rzeczypospolitej w czasach jej największego rozkwitu. Tu krzyżowały się główne szlaki handlu, tu rozwijały się wielkie majątki ziemskie należące do króla, do biskupów krakowskich i biskupów kujawskich, do benedyktynów i cystersów, a także szlachty. Bogatą historię tej ziemi poznawać można zapoznając się z licznymi, często unikalnymi zabytkami oraz ekspozycjami regionalnych muzeów.

POWIAT KONECKI

Zwiedzając te ziemie z zachodu na wschód należy zacząć od okolicy Końskich. Na przełomie XV i XVI wieku wzniesiony został w Końskich **kościół pw. św. Mikołaja (1)**, obecnie kolegiata. Gotycka budowla powstała na miejscu poprzedniego kościoła z romańskim rodowodem, po którym pamiątką jest wbudowany w portyk kolegiaty romański tympanon.

Jan Małachowski wybudował w Końskich, w drugiej połowie XVIII wieku, klasycystyczny **zespół parkowo-**

pałacowy (2), w którym zwracają uwagę stylizowane budowle – pawilony i skrzydła pałacowe, świątynia grecka, oranżeria egipska i altany, a przede wszystkim rozległy park z wiekowym drzewostanem lipowym i dębowym.

Na wschód od Końskich, w niedalekim Kazanowie, znajduje się dawny **klasztor bernardynów i kościół parafialny z końca XVII wieku (3)** o barokowej sylwetce, zblizonej stylem do bazyliki Najświętszej Marii Panny na Jasnej Górze w Częstochowie.

Na północ zaś od Kazanowa, w Modliszewicach, zobaczyć można **dwór obronny (4)** zbudowany w XVI wieku na miejscu dawnego zamku Odrowążów przez Andrzeja Dunina Modliszewskiego.

W Czarnej, niedaleko Stąporkowa, znajduje się słynne od stuleci **Sanktuarium Matki Bożej Wychowawczyni (5)** z zabytkowym kościołem z 1763 roku. Zgodnie z legendą Matka Boża ukazała się na tym miejscu mieszkańcom pracującym przy wypalaniu węgla drzewnego i wytopie rudy żelaza na przełomie XVI i XVII wieku.

POWIAT SKARŻYSKI

Jadąc dalej na wschód w kierunku Skarżyska-Kamiennej, w miejscowości Bliżyn zobaczymy przy samej drodze nr 42 niewielki **modrzewiowy kościółek pw. św. Zofii (6)**, który powstał jako kaplica przydworska na początku XIX wieku. Ma konstrukcję zrębową, ściany szalowane deskami, a połączenia dachów kryte gontami. Zwracają uwagę zabytkowe schodki żeliwne wykonane w jednym z pobliskich zakładów metalurgicznych. Nieco większy i starszy, bo z 1762 roku, jest modrzewiowy kościół pw. św. Rocha w niedalekim Mroczkowie.

W Bliźnie znajduje się również **neogotycki zameczek Platerów (7)**, stanowiący obecnie siedzibę miejscowego Domu Kultury.

Należący niegdyś do cystersów wąchockich Bzin to obecnie część miasta Skarżysko-Kamienna. Dla tutejszej parafii wybudowano w roku 1928 drewniany **kościół pw. św. Józefa (8)**, a w kolejnym dziesięcioleciu plebanię. W latach pięćdziesiątych XX wieku tutejsze-

fot. Powiat Skarżyski

13

13

fot. Krzysztof Ptak

13

fot. Paweł Rzuchoński

9

10

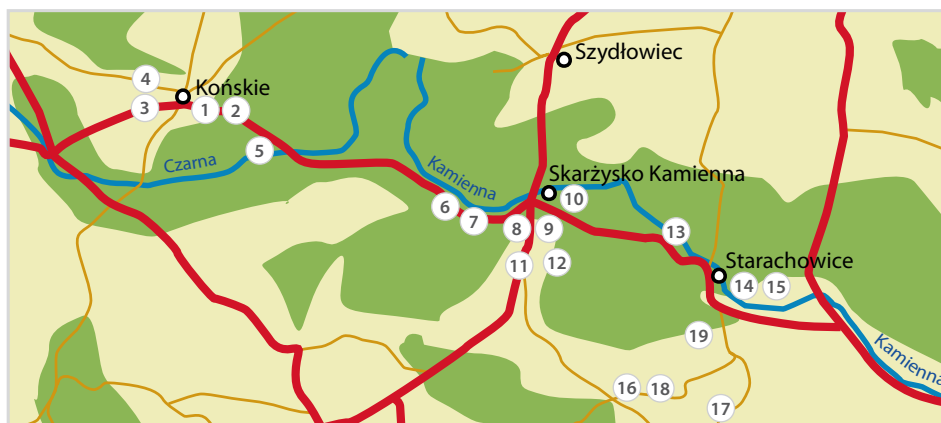
12

go proboszcza ks. Antoniego Boratyńskiego odwiedzał Leopold Staff. Poeta zmarł na plebanii w 1957 roku, co upamiętnia pomnik postawiony przy kościele.

W samym Skarżysku-Kamiennej najciekawszym miejscem jest niewątpliwie, unikalne w skali kraju, **Muzeum Orła Białego (9)** gromadzące bogate zbiory militariów. Nazwa nawiązuje do „Związku Orła Białego”, pierwszej organizacji konspiracyjnej, jaka rozpoczęła działalność po klęsce wrześniowej 1939 roku. Muzeum zgromadziło wiele cennych eksponatów sprzętu wojskowego XX wieku zarówno na wystawie plenerowej, jak i we wnętrzach.

Innym niezwykłym miejscem w Skarżysku jest **Sanktuarium Matki Bożej Ostrobramskiej (10)**, wierna kopia wileńskiej Ostrej Bramy, powstałe w latach osiemdziesiątych jako wyraz tęsknoty Polaków z dawnych Kresów, a szczególnie z Wilna, do swojej patronki.

Ze Skarżyska warto skierować się do Suchedniowa by odwiedzić zabytkowy **kościół pw. św. Andrzeja Apostoła z 1758 (11)** roku z barokowym ołtarzem, a stamtąd do Mostek, gdzie zobaczyć można zabytkową tamę na rzece Kamionka, a także uroczy **dworek z XIX wieku (12)** stanowiący kiedyś siedzibę administracji istniejącego tu zakładu wielkopiecowego. Obecnie mieści się w nim Wiejski Dom Kultury.

POWIAT STARACHOWICKI

Zespół klasztorny cystersów (13) w Wąchocku to obiekt zaliczony do najwyższej klasy zabytków. Zbudowany został w pierwszej połowie XIII wieku i zachował wiele ze swojej oryginalnej architektury romańskiej. Jedną z klasztornych sal, przykryty sklepieniem żebrowo-krzyżowym wspartym na czterech kolumnach kapitulnych, uchodzi za najpiękniejsze wnętrze romańskie w Polsce.

Tutejszy klasztor ufundowany został w roku 1179 przez biskupów krakowskich, a pierwsi zakonnicy przybyli z francuskiego opactwa Morimond. W wieku XIII powstało tu samodzielne opactwo, a cystersi zajęli się rozwijaniem nie tylko rolnictwa, ale i hutnictwa nad Kamienną.

W klasztorze mieści się obecnie **Muzeum Cystersów (13)** z kolekcją militariów, dokumentów, sztandarów i innych pamiątek związanych z ruchami niepodległościowymi w regionie, w XIX i XX wieku. Jest tu broń biała i palna, sztandary i wiele dokumentów.

W Starachowicach oprócz zabytkowego zespołu wielkopiecowego (Ekomuzeum) warto odwiedzić **Muzeum Regionalne PTTK (14)** mieszczące się w budynku administracyjnym dozorca hutniczego. Świadkiem historii miasta jest też **zabytkowy kościół parafialny pw. św. Trójcy (15)** zbudowany w roku 1681 przez benedyktynów świętokrzyskich. Niedaleko Starachowic odnaleźć można natomiast prawdziwe perełki architektury romańskiej, gotyckiej i barokowej - **kościółki w Tarczku** z XIII wieku (16), w **Chybach** z XIV wieku (17), w **Świętomarży** z XIV wieku (18) czy w **Radkowicach** z XVII wieku (19).

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

DZIEDZICTWO KULTURY

POWIAT OSTROWIECKI

Jadąc od Starachowic na wschód w stronę Ostrowca Świętokrzyskiego, drogą nr 42, a potem nr 9, mijają się miejscowości Nietulisko Duże, gdzie uwagę zwracają pozostałości po walcowni wybudowanej w pierwszej połowie XIX wieku w ramach rozbudowy Staropolskiego Zagłębia Przemysłowego.

W samym Ostrowcu warto zobaczyć **kolegiatę pw. św. Michała Archanioła (1)** z historią sięgającą początków XVII wieku, kiedy książę Janusz Ostrogski ufundował pierwszy kościół w Ostrowcu, który jednak uległ zniszczeniu po kilku dziesięcioleciach. Obecna świątynia pochodzi z 1672 roku. Wzniesiona została w stylu barokowym. W latach dwudziestych rozbudowana w architekturze neobarokowej.

Mniejszy, ale o pięknej sylwetce, późnobarokowy **kościół pw. św. Stanisława (2)** powstał z fundacji Siemianowskich, dziedziców Bodzechowa. Na ołtarzu głównym znajduje się obraz NMP z Dzieciątkiem z przełomu XVII i XVIII wieku.

Oryginalną architekturę posiada **kościół pw. Najświętszego Serca Jezusowego (3)** wybudowany w Ostrowcu Świętokrzyskim w roku 1932, a ufundowany przez dyrektora Zakładów Ostrowickich,

Mieczysława Iwazkiewicza. Kościół wykonano z drewna modrzewiowego w tak zwanym stylu „narodowym”, charakterystycznym dla architektury II Rzeczypospolitej, nawiązującym do regionalnych tradycji budownictwa, przede wszystkim drewnianego.

W dzielnicy Częstocice znajduje się natomiast dawny **pałac hrabiów Wielopolskich (4)**, wybudowany w końcu XIX wieku, obecnie siedziba Muzeum Historyczno-Archeologicznego. Neoklasycyńska piętrowa budowla otoczona jest zabytkowym parkiem.

Muzeum przedstawia bogate zbiory dotyczące historii miasta od końca XVI wieku, galerię portretów książąt i królów polskich wg M. Bacciarellego – depozyt z Muzeum Narodowego w Warszawie. Jest tu również wystawa zabytkowych fajansów porcelany ćmielowskiej, a także kolekcja srebra i platerów stołowych z XIX i XX wieku.

W niedalekim Ćmielowie można natomiast zobaczyć na żywo jak powstaje porcelana. Do zwiedzania zaprasza **Żywe Muzeum Porcelany (5)** przy Fabryce Porcelany AS Ćmielów. Można tu między innymi poznać proces produkcji i obejrzyć współczesną kolekcję ćmielowskiej porcelany figuralnej. Po drodze do Ćmielowa warto zatrzymać się w Bo-

dzechowie i zobaczyć **kościół pw. św. Zofii (6)**. To kolejny kościół drewniany wzniesiony w latach trzydziestych ubiegłego wieku. Do fundatorów należała rodzina Gombrowiczów, zaś do budowy wykorzystano drewno modrzewiowe z rozebranego kościoła XVIII-wiecznego we Wsole koło Radomia.

Koniecznym jest także odwiedzić niewielką miejscowość Momina, na zachód od Ostrowca Świętokrzyskiego, gdzie znajduje się **kościół pw. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika (7)**, wzniesiony pod koniec XIII wieku. Wyjątkowo piękna świątynia łączy elementy gotyku i renesansu. Momina należy do najstarszych miejscowości w regionie, jej nazwa pojawia się w piśmie z 1136 roku.

W niedalekich Grzegorzowicach podziwiać można niewielki, pięknie położony w zielonym zakątku w sąsiedztwie podworskiego parku, stary kościółek wiejski z romańskim rodowodem – charakterystyczną półkolistą absydą z kamienia polnego, powstałą w końcu XI wieku, a być może jeszcze wcześniej. To **kościół pw. św. Jana Chrzciela (8)** którego nawa główna została wybudowana w 1627 roku.

14 fot. Powiat Opatowski

15 fot. Powiat Opatowski

13

9 fot. Powiat Opatowski

10 fot. Powiat Opatowski

11 fot. Powiat Opatowski

12

POWIAT OPATOWSKI

Opatów to miejsce pełne śladów wyjątkowej wielowiekowej historii. Zwiedzanie najlepiej jest zacząć od najcenniejszego zabytku – **kolegiaty św. Marcina (9)**, zbudowanej w drugiej połowie XII wieku. Bazylikowa budowla w stylu romańskim na planie krzyża z dwuwieżową fasadą z kamienia ciosanego, po najeździe tatarskim odbudowana w XVI wieku przez kasztelana Krzysztofa Szydłowieckiego z dodaniem elementów gotyckich. Większość elementów wystroju wnętrza ma charakter barokowy, a wyjątkowym zabytkiem jest odlany z brązu nagrobek Krzysztofa Szydłowieckiego, przedstawiający scenę z udziałem 41 postaci, w tym króla Zygmunta Starego, rozpaczających na wieść o śmierci kanclerza.

W sąsiedztwie kolegiaty znajduje się fragment dawnych murów miejskich z jedyną zachowaną **Bramą Warszawską (10)**. To miejsce urzeka niezwykłym klimatem. Po przeciwnej stronie obszernego rynku zwraca uwagę szesnastowieczny dom z podcieniami, w którym mieści się obecnie ratusz. Pod rynkiem znajduje się system dawnych **piwnic kupieckich (11)** wydrążonych w podatnym lessie jeszcze w średniowieczu. Tajemnicze korytarze z kamiennymi sklepieniami udostępnione są obecnie do zwiedzania.

Kierując się od rynku na północ dotrzeć można po kilku minutach do barokowego **klasztora oo. Bernardynów (12)**, wzniesionego w XIV-XV wieku na miejscu osady Żmigród. Wewnątrz szczególnie interesujący jest rokokowy ołtarz i odnowione malowidła ścienna. Odnowiona została również niedawno cała elewacja zewnętrzna kościoła.

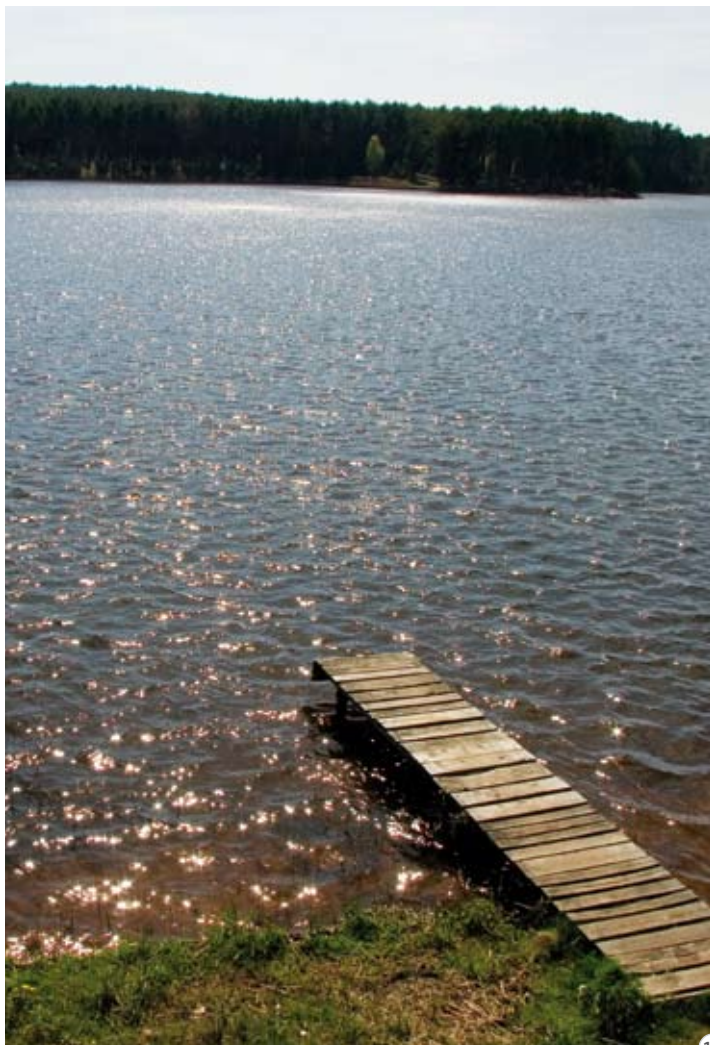
Na północny wschód od Opatowa leży miejscowość Podole z przysiółkiem Ptkanów, gdzie na sporym wzniesieniu stoi gotycki **kościół pw. św. Idziego Opaty (13)**, z przełomu XIV i XV wieku. Jednonawowa świątynia jest zbudowana z kamienia ciosanego, a dwuspadowy dach jest kryty blachą. Na elewacji frontowej umieszczona jest kamienna tarcza z herbem Grzymała. Świątynię otacza mur obronny z basztami i strzelnicami wybudowany w XVI wieku, podobnie jak kościelna dzwonnica, która pełniła funkcję baszty bramnej.

Jednak największą atrakcją ziemi opatowskiej jest **zamek Krzyżtopór (14)** w Ujeździe. Budowany z niezwykłym rozmachem przez Krzysztofa Ossolińskiego w pierwszej połowie XVII wieku, nigdy w pełni

nie został ukończony. Budowniczym tego obszernego pałacu we włoskim stylu „palazzo in fortezza” był Wawrzyniec Senes, który zajmował się także przebudową zamku w Ossolinie. Zamek przez swoje położenie, a także nowoczesny system bastionów, miał stanowić niezdołączoną twierdzę, jednak w 1655 roku zdobywają go i grabią Szwedzi. Jego los przypieczętowany zostaje ostatecznie podczas konfederacji barskiej, kiedy z kolei niszczą go Rosjanie.

Barokowy kościół parafialny **pw. św. Trójcy (15)** wzniesiony w 1647 roku z fundacji Zbigniewa Oleśnickiego w Tarłowie zachwyca niezwykle kunsztownymi dekoracjami stiukowymi. Ta budowla jako niemal jedyna ocalała z wielkiego pożaru w roku 1851, który strawił całe ówczesne miasto.

15

fot. OSiR Suchedniów

7

fot. Andrzej Staśkowiak

6

1

Aktywny wypoczynek w lesie i nad wodą

SZLAKI TURYSTYCZNE, REZERWATY

Wielkie kompleksy leśne ciągnące się od Końskich na zachodzie po Ostrowiec na wschodzie, malownicze doliny niewielkich rzek, czyste wody zalewów i jezior stanowią piękną scenę do aktywnego wypoczynku. Duża ilość łatwo dostępnych szlaków turystycznych pieszych i rowerowych oraz mnogość atrakcji krajoznawczych sprawia, że rejon ten wyjątkowo dobrze nadaje się do turystyki weekendowej, indywidualnej i grupowej.

Dobrym przykładem jest liczący blisko 300 kilometrów świątokrzyski odcinek szlaku rowerowego Berlin – Lwów, na trasie którego, oprócz wielu zabytków znajdują się także miejsca jak położony

wśród sosnowych lasów malowniczy **zalew w Sielpi (1)** z piaszczystą plażą, przystanią łódek i kajaków oraz ośrodkami

wypoczynkowymi – albo jak rezerwat przyrody nieożywionej „**Skalki-Piećło**” (2) pod Nieklaniem, wzbudzający zainteresowanie od dawna niezwykłymi formami skalnymi, przez który prowadzi też czarny szlak pieszy.

Wzdłuż rzeki Czarnej biegnie również bardzo atrakcyjny szlak pieszy czerwony, prowadzący w większości przez obszary leśne, nad kolejnymi stawami i zalewami poczynając od Maleńca z zabytkową kuźnią wodną, poprzez Rudę Maleniecką, Sielpię, Wąsosz i Czarną ze słynnym Sanktuarium Matki Bożej Wychowawczynie.

Z Wąsoszy odbija szlak prowadzący doliną Krasnej do **rezerwatu „Górna Krasna” (3)** obejmujący naturalny fragment doliny rzecznej z cennymi zbiorowiskami flory i fauny z bobrem i łosiem włącznie. Śródleśny szlak pieszy zielony prowadzi poprzez Suchedniowsko-Oblęgorski Park Krajobrazowy, mijając **rezerwat Świnia Góra (4)** w rejonie wysokiego wzniesienia Wzgórz Suchedniowskich, z bogatą florą i śladami historycznego górnictwa rud

żelaza oraz **rezerwat Dalejów (5)** z naturalnym drzewostanem jodeł i modrzewi.

Lasy otaczają malowniczy **zalew w Rejowie (6)**, stanowiący ulubione miejsce letniego wypoczynku nie tylko dla mieszkańców Skarżyska-Kamiennej, ale również turystów. Są tu piaszczyste plaże pod sosnami i przystań. Dodatkową atrakcją, szczególnie dla młodzieży, jest pobliskie Muzeum Orła Białego z bogatą ekspozycją militariów. Podobny zalew znajduje się w pobliskim **Suchedniowie (7)** oraz **Mostkach (8)**.

W Skarżysku-Kamiennej bierze początek szlak czerwony doliną Kamiennej, prowadzący najpierw do rezerwatu Archeologicznego Rydno, a potem przez miejsca związane z historią hutnictwa żelaza: Wąchock, Starachowice. Na wschód od Starachowic ze spiętrzenia Kamiennej powstał malowniczy **Zalew Brodzki (9)** o długości 4 kilometrów, z przystaniami wodnymi i ośrodkami wypoczynkowymi, doceniany przez amatorów sportów wodnych, a także wędkarzy. Okrążając zalew, szlak czerwony

11

fot. Andrzej Staśkowiak

4

fot. Powiat Starachowicki

16

fot. Andrzej Staśkowiak

2

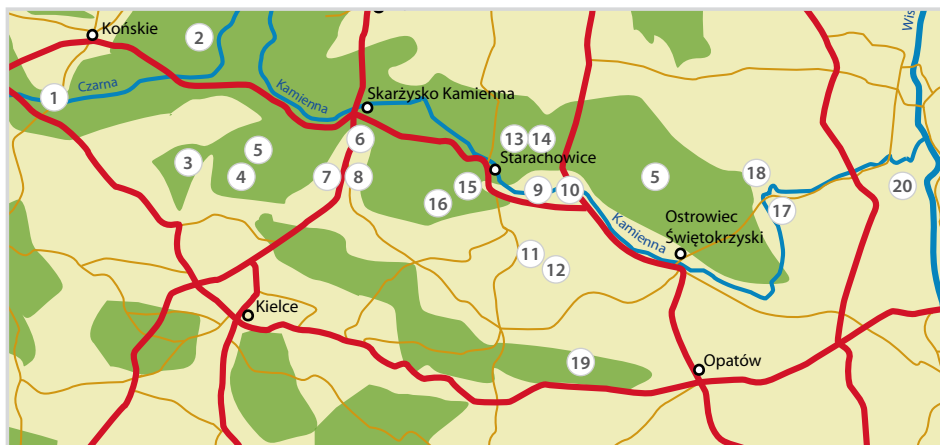
fot. Powiat Opatowski

19

fot. Powiat Opatowski

20

mija rezerwat **Skalki w Krynkach (10)** i kieruje się na południe w kierunku Kałkowa z **sanktuarium Matki Boskiej Bolesnej (11)** ze Świętokrzyską Gólgotą, 33-metrową budowlą symboliczną, z której szczytu podziwiać można wody kolejnego zalewu, położonego wśród wzgórz u stóp Pasma Łysogórskiego, niedawno spiętrzonego **zbiornika Wióry (12)**.

Na północ od Starachowic rozpościera się pomiędzy Skarżyskiem-Kamienną a Iłżą i Ostrowcem wielki kompleks Lasów Iłżeckich z rezerwatami **Rosochacz (13)** i **Skąły pod Adamowem (14)**. Zaś na południe od miasta leży Sieradowicki Park Krajobrazowy, z krystalicznymi wodami **zalewu Lubianka (15)**, zasilanymi z leśnych źródeł pod górą Wykus, gdzie znajduje się re-

zerwat **Wykus (16)** chroniący dolinę rzeczki Lubianki oraz posiadające charakter puszczański drzewostany jodłowe i olchowe.

Na Świętym Krzyżu bierze swój początek szlak niebieski, który prowadzi przez Grzegorzowice, nad zbiornikiem Wióry do Nietuliska i dalej na północ przez Lasy Iłżeckie do rezerwatu Krzemionki Opatowskie i do Bałtowa, gdzie Kamienna wyrzeźbiła w wapieniach jurajskich malowniczy choć niewielki przełom. Porośnięte lasem wzgórze po obu brzegach rzeki, a także łęgi nadrzeczne, objęte są **rezerwatem przyrody Ulów (17)** – z wyjątkowymi okazami dębów oraz wiązu górskiego. Przy kolejnym zakolu Kamiennej znajduje się **rezerwat Moдрzewie (18)** z drzewami o wieku ponad 300 lat.

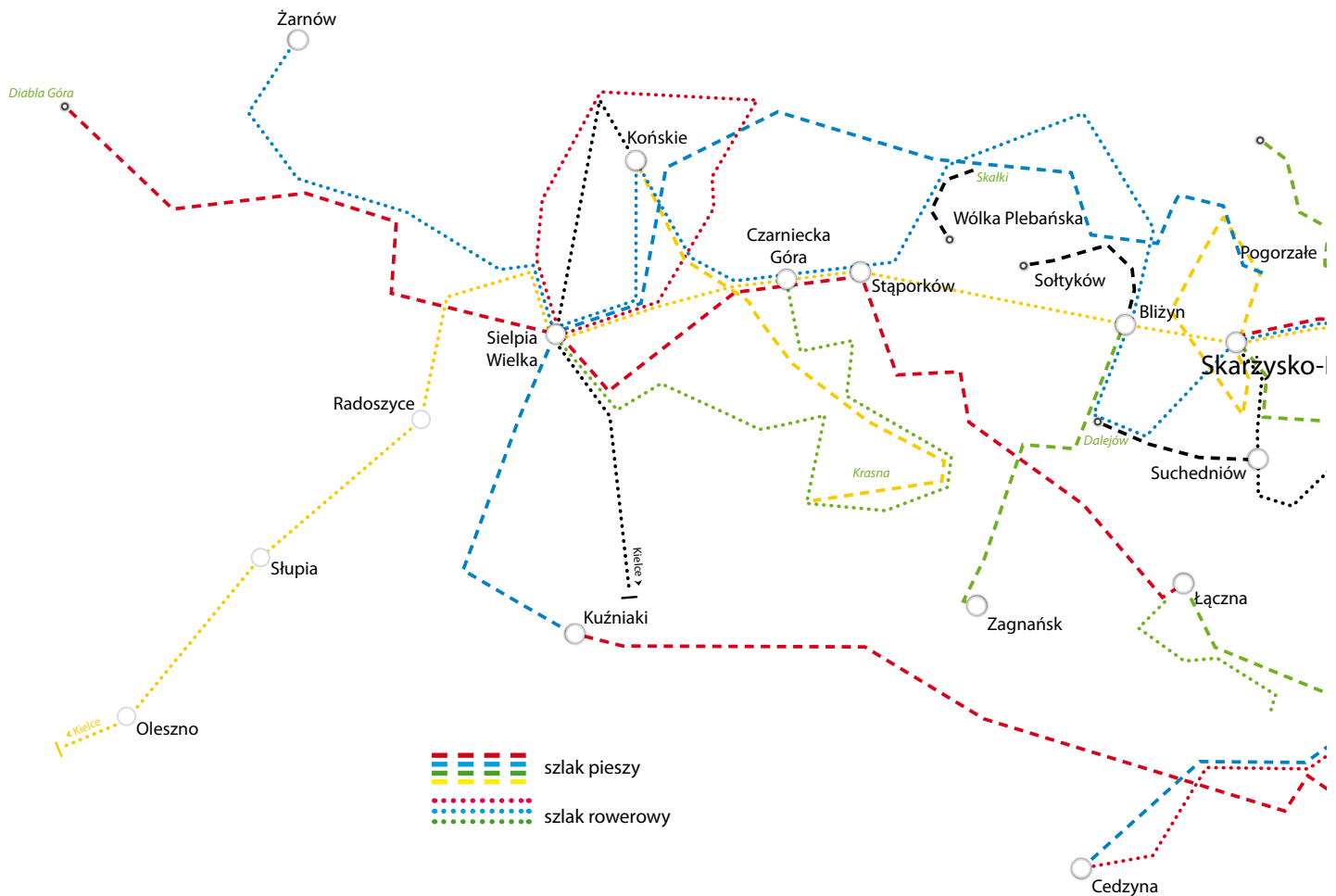
Ziemia opatowska to krajobraz łagodnych wzgórz ciągnących się od podnóża **Gór Świętokrzyskich (19)** aż po **Wisłę (20)**, z szachownicą rozległych upraw, wśród których wiosną żółci się rzepak, porożcinanych lessowymi wąwozami.

Od Klimontowa przez Ujazd, Iwaniska, a następnie grzbietem całkowicie zalesionego Pasma Jeleniowskiego, biegnie czerwony szlak pieszy im. E. Massalskiego. W Jeleniowskim Parku Krajobrazowym szlak mija po kolei rezerwaty: **Małe Gołoborze, Szczytniak i Górę Jeleniowską**. To już Góry Świętokrzyskie, a szlak prowadzi dalej Pasmem Łysogórskim na Świętą Katarzynę.

fot. Powiat Opatowski

ZNAKOWANE SZLAKI TURYSTYCZNE PIESZE I ROWEROWE

Rejon powiatu koneckiego

Szlak pieszy niebieski im. Stanisława Malanowicza: Kuźniaki – Pogorzale k. Skarżyska-Kamiennej, 81 km.
 Szlak pieszy czerwony: Łączna – Rezerwat „Diabla Góra”, 97 km.
 Szlak pieszy żółty: Końskie, Wąsosz, Stara Wieś – Serbinów, 38 km.
 Szlak pieszy czarny: Wólka Plebańska – Rezerwat „Skalki – Piekło pod Nieklaniem”, 7 km.
 Szlak rowerowy czerwony: Sielcia – Piekło – Stara Kuźnica – Kazanów – Sielcia, 45 km.
 Szlak rowerowy zielony: Sielcia Wielka – Czarniecka Góra, 54,6 km.

Rejon powiatu skarżyskiego

Szlak pieszy zielony: Bliżyn PKP – Zagnańsk PKP, 26 km.
 Szlak pieszy zielony: Skarżysko-Kamienna MCK/PTTK – Wykus, 22 km.
 Szlak pieszy żółty: Skarżysko-Kamienna MCK/PTTK – Skarżysko-Kamienna PKP, 32 km.
 Szlak pieszy czarny: Bliżyn PKP – Sołtyków PKP, 11 km.
 Szlak pieszy czarny: Suchedniów PKP – rezerwat „Dalejów”, 8 km.
 Szlak pieszy czerwony: Skarżysko-Kamienna MCK/PTTK – Wąchock, 16,5 km.
 Szlak pieszy niebieski: Suchedniów PKP – Berezów, 15 km.
 Szlak pieszy niebieski im. Stanisława Malanowicza: Kuźniaki – Pogorzale k. Skarżyska-Kamiennej, 81 km.
 Szlak pieszy zielony: Zajazd O'key – Nowy Młyn, 13,5 km.
 Szlak rowerowy czerwony: Berlin – Lwów, Majdów – Bliżyn – rezerwat Dalejów – Skarżysko-Kamienna – rezerwat archeologiczny Rydno, 45 km.
 Szlak rowerowy niebieski „Śladami zabytków techniki Doliny Kamiennej”: Skarżysko-Kamienna – Wąchock – Starachowice – Ostrowiec Świętokrzyski, 81,5 km.
 Szlak rowerowy zielony: Skarżysko-Kamienna – źródła rzeki Kamiennej, 36 km.
 Szlak rowerowy czarny: Skarżysko Zachodnie – Suchedniów – Wierzbka – Mostki, 20 km.
 Szlak rowerowy niebieski: część Skarżysko-Kamienna – Antoniów, 42 km.

Rejon powiatu starachowickiego

Szlak pieszy niebieski im. E. Wołoszyna: Wąchock – Cedzyna, 45,5 km.
 Szlak pieszy niebieski im. St. Jeżewskiego: Pętkowice – Święty Krzyż, 80 km.
 Szlak pieszy zielony szlak im. J. Głowackiego: Starachowice – Łączna, 36 km.
 Szlak pieszy czerwony, Milenijny: Kałków, Starachowice, Skarżysko-Kamienna, 54 km.
 Szlak pieszy żółty: Starachowice – Ilża, 30 km.
 Szlak pieszy czarny: Ruda – Mirzec, 32 km.
 Szlak pieszy czarny: Starachowice – Wykus, 9 km.
 Szlak pieszy zielony: wokół Zalewu w Brodach, 15 km.
 Szlak rowerowy czerwony: Starachowice – Radkowiec – Mostki – Wąchock – Starachowice, 62 km.
 Szlak rowerowy czarny: Świętomarż – Starachowice – Ilża, 51 km.
 Szlak rowerowy czarny: Wąchock – Mirzec – Szydłowiec, 35,5 km.
 Szlak rowerowy czarny: dookoła gminy Brody, 40 km.
 Szlak rowerowy żółty „Leśne Dukty”: dookoła Starachowic – Lubienia – Kutery – Brody – Starachowice, 42,00 km.
 Szlak rowerowy niebieski „Śladami zabytków techniki Doliny Kamiennej”: Skarżysko-Kamienna – Wąchock – Starachowice – Ostrowiec Świętokrzyski, 81,5 km.

Rejon powiatu ostrowieckiego

Szlak pieszy niebieski: Święty Krzyż – Pętkowice, 80 km.

Szlak rowerowy czerwony: Ostrowiec Świętokrzyski – Szewna – Denków – Ostrowiec Świętokrzyski, 27,5 km.

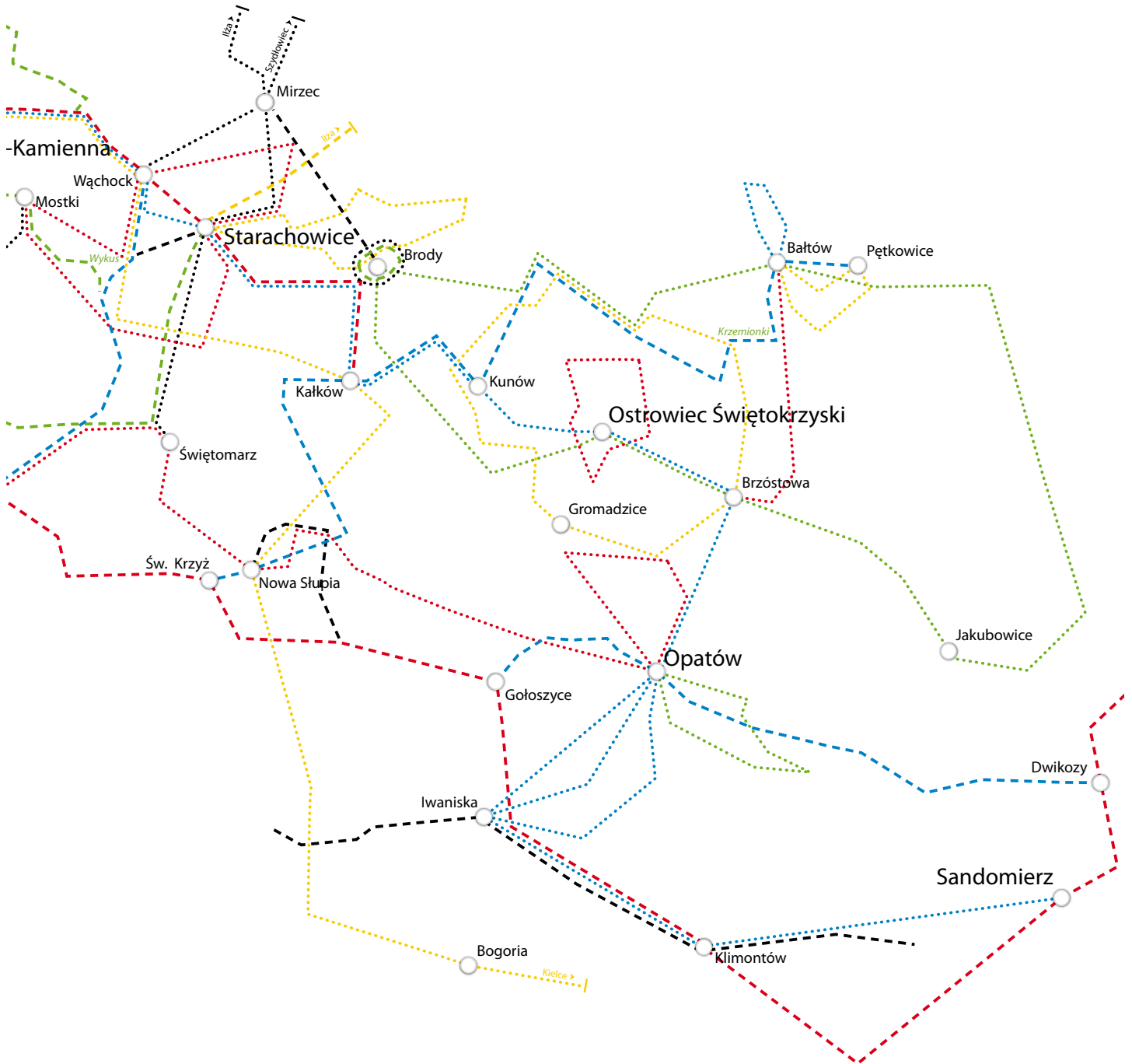
Szlak rowerowy żółty: Gromadzice – Nietulisko Małe – Krzemionki – Wszehświęte – Gromadzice, 64,0 km.

Szlak rowerowy czerwony: Bałtów – Stoki Duże – Podgrodzie – Ćmielów – Brzóstowa, 26,9 km.

Szlak rowerowy niebieski: Bałtów – Wólka Bałtowska – Trzemcha Górna – Antoniów Duży – rezerwat „Modrzewie” – Bałtów, 11,9 km.

Szlak rowerowy żółty: ulicami Bałtowa, 20 km.

Szlak rowerowy niebieski „Śladami zabytków techniki Doliny Kamiennej”: Skarżysko-Kamienna – Wąchock – Starachowice – Ostrowiec Świętokrzyski, 81,5 km.

Rejon powiatu opatowskiego

Szlak pieszy czerwony – główny szlak świętokrzyski: Gołoszyce – Kuźniaki, 105 km.

Szlak pieszy czerwony: Gołoszyce – Piotrowice (Dwikozy), 99 km.

Szlak pieszy niebieski: Gołoszyce – Dwikozy, 50 km.

Szlak rowerowy czerwony: Opatów – Małoszyce – Grocholice – Ptkanów – Opatów, 28 km.

Szlak rowerowy zielony: Opatów – Międzygórz – Tudorów – Opatów, 30,0 km.

Szlak rowerowy niebieski: Opatów – Ujazd – Strzyżowice – Opatów, 38,0 km.

Szlak rowerowy Berlin - Lwów

Znaki niebieskie Żarnów, Maleniec, Sielpia, Końskie, Nieklań, Hucisko, Bliżyn, rez. Dalejów, Skarżysko-Kamienna, Wąchock, Starachowice, Brody, Kałków, Nietulisko Duże, Ostrowiec Świętokrzyski, Magonie, Ćmielów, Podole, Opatów, Wymysłów, Iwaniska, Ujazd, Klimontów, Koprzywnica, Sandomierz. Długość odcinka – 300 km.

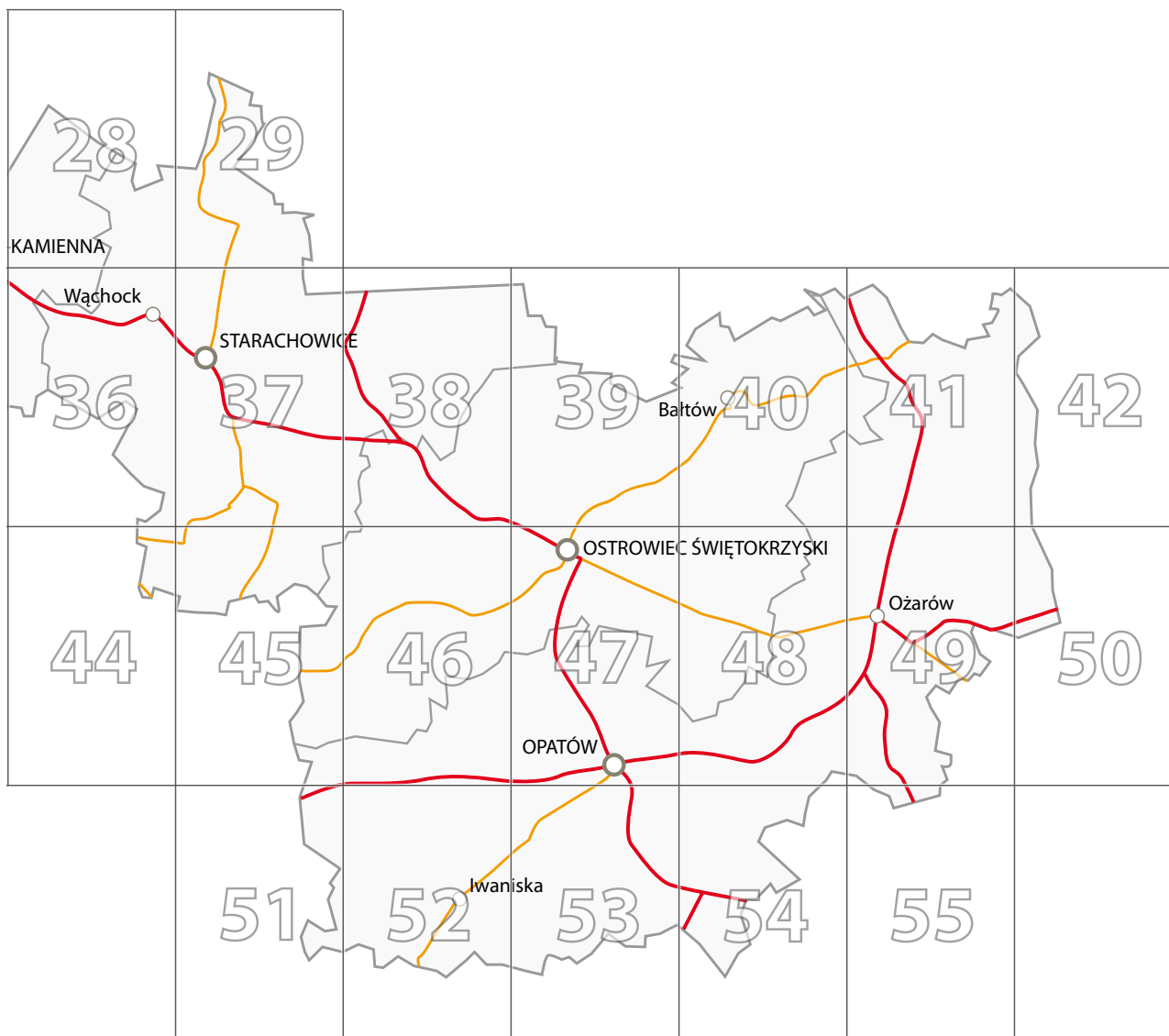
SKOROWIDZ ARKUSZY MAPY

LEGENDA - OBJAŚNIENIA ZNAKÓW

skala 1: 60 000

	teren zabudowany, teren przemysłowy <i>build-up area, industrial area</i> Bebauung, Industriegebiet район: забудований, промислова зона		
	las, sad <i>forest, orchard</i> Wald, Obstgarten ліс, сад (садова ділянка)		
	teren piaszczysty, teren zamknięty <i>sandy ground, closed area</i> sandige Gebiet, geschlossenen Gebiet пiщана зона, закрита зона		
	cmentarz: katolicki, obrządku wschodniego, żydowski <i>cemeteries: Catholic, Orthodox, Jewish</i> Friedhof: Katholischen, Orthodoxen, Jüdischer кладовище: католицьке, православне, єврейське		
	droga krajowa, droga wojewódzka <i>main road, province road</i> Landstraße, Hauptstraße державна дорога, воєводська дорога		
	drogi asfaltowe, drogi utwardzone <i>asphalt road, gravel road</i> Asphaltstraße, befestigter Weg асфальтна дорога, тверда дорога		
	tory kolejowe, stacja kolejowa <i>railway, railway station</i> Eisenbahn, Bahnhof залізничні шляхи, залізничний вокзал		
	kolej wąskotorowa, tunel <i>narrow-gauge railway, tunnel</i> Schmalspurbahn, Tunnel недіюча залізнична лінія, тунель		
	nieczynne linie kolejowe <i>inactive railway</i> stillgelegte Eisenbahn недіючі залізничні лінії		
	wyciąg narciarski: orczykowy, krzeselkowy <i>T-lift, chair-lift</i> Skiift, Sessellift ліжний підйомник: бугельний підйомник, крісельний підйомник		
	klasztor, klasztor zabytkowy <i>monastery, historic monastery</i> Kloster, historisches Kloster монастир, старовинний монастир		
	dawna synagoga, kościół, kościół drewniany <i>historic synagogue, church, wooden church</i> Synagoge, Kirche, hölzeme Kirche синагога, костел, дерев'яний костел		
	kościół zabytkowy: mury, drewniany <i>historic church, wooden historic church</i> sehenswerte Kirche: gemauerte, hölzerne старовинний костел: мурований, дерев'яний		
	museum, skansen <i>museum, heritage park</i> Museum, Freilichtmuseum музей, музей під відкритим небом		zamek, pałac, dwór <i>castle, palace, manor</i> Burg, Schloß, Hof замок, палац, шляхетський двір
			ruiny: zamków, dworów <i>ruin of castle, manor</i> Burgruine, Hofruine руїни замку, руїна двору
			skala <i>stone</i> Fels останець
			kopalnia lub sztolnia, zabytek techniki <i>mine or gallery, monument of technique</i> Grube oder Stollen, technisches Denkmal копальня або штольня, пам'ятка інженерної справи
			miejsce martyrologii, cmentarz wojenny <i>national memorial sites, war cemetery</i> Gedenkstätte, Gefallenentriedhof місце мучеництва, єврейське кладовище
			pomnik przyrody <i>monument of nature</i> Naturdenkmal пам'ятник природи
			rezewnat przyrody, park zabytkowy <i>nature reserve, historic park</i> Naturschutzgebiet, sehenswerter Park заповідник, історичний парк
			granica parku: narodowego, krajobrazowego <i>border of the: national park, landscape park</i> Grenze: Naturparks, des Landschaftsschutzgebietes межа: національного парку, ландшафтного парку

poziomice (poprowadzono co 10 m), punkt wysokościowy
contour lines (10 m), height point
Höhenlinien (10m), Gipfel (Höhenpunkt)
горизонталі (10м), вершина

jezioro, bagno, źródła
lake, swamp, springs
Teich, Sumpf, Quellen
озеро (статок), болото, джерело

rzeki, potok, wodospad
river, stream, water fall
Fluß, Bächlein, Wasserfall
річка, струмок, водоспад

prom, przystań żeglarska
ferry-boat, marina
Fähre, Anlandestelle
пором, пристань

posterunek policji, restauracja, pogotowie ratunkowe
police station, restaurant, first aid station
Polizeistelle, Restaurant, Rettungsstation
міліція, ресторан, швидка допомога

hotel, inny nocleg, agroturystyka
hotel, other night's lodging, agriturismo
Hotel, andere Unterkunft, Agriturismo
готель, інші об'єкти проживання, агротуризм

schronisko całoroczne, schronisko sezonowe
yearlong hostel, seasonal hostel
Herberge, SaisonHerberge
цілорічний котедж, сезонний котедж

punkt widokowy, stadion
viewpoint, stadium
Aussichtspunkt, Stadion
селядовий майданчик, стадіон

łowiisko komercyjne, pływalnia, kąpielisko
commercial fishery, swimming pool, watering place
Fangstelle, Schwimmhalle, Badestelle
заказник, плавальний басейн, осередок водного відпочинку

pole namiotowe, kemping
campsite, camping
Zeltplatz, Campingplatz
наметове поле, кемпінг

stacja benzynowa, parking
filling station, car park
Tankstelle, Parkplatz
автозаправка, автостоянка

ośrodek jeździecki, wleża wldokowa
horse-riding, firewood place
Reiterhof, Aussichtsturm
осередок верхової їзди, спостереження башта

piesze szlaki turystyczne PTTK
walking tracks PTTK
Wanderwege von PTTK
піші туристичні маршрути ПТТК

Inne piesze szlaki turystyczne
other walking tourist tracks
andere Wanderwege
інші маршрути

szlak kajakowy, szlak konny
route of canoeing trip, horse track
Kanu-Strecke, Reitweg
кажковий маршрут, кінний маршрут

szlaki rowerowe
bicycle tracks
Radwanderweg
велосипедні маршрути

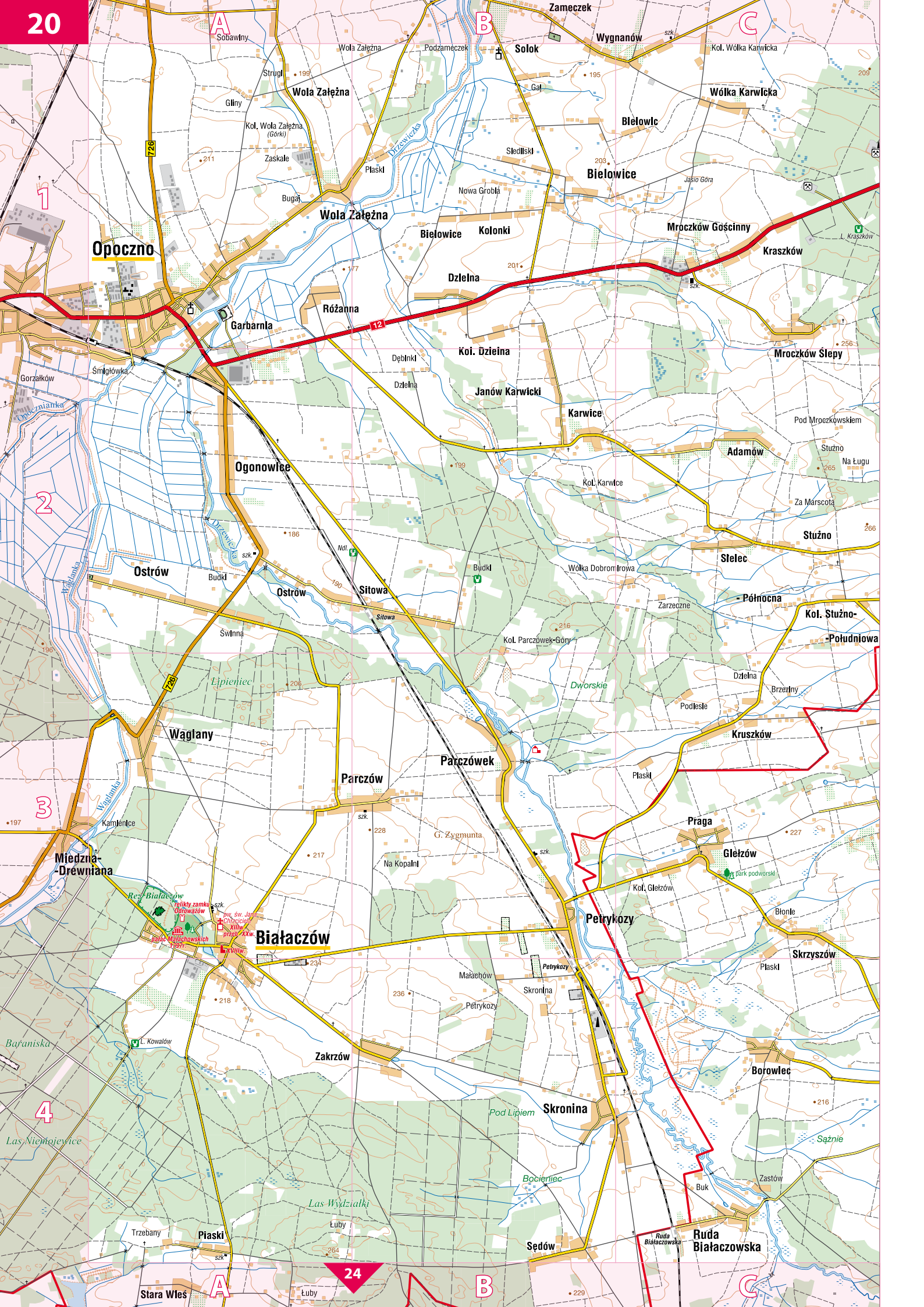
siedziba gminy
seat of commune
Sitz der Gemeinde
місцезнаходження адміністрації гміни

siedziba powiatu
seat of county
Hauptort eines Bezirk
місцезнаходження самоврядування повіту

Brody

OPATÓW

A

B

C

1

2

3

4

Opczno

Wola Zależna

Sołok

Bielowice

Wólka Karwicka

Garbarnia

Różanna

Bielowice

Kolonki

Mroczków Gościnnie

Kraszków

Gorzałków

Smiłgówka

Ogonowice

Ostrów

Sitowa

Dziewice

Dziewina

Janów Karwicki

Karwice

Adamów

Mroczków Słepi

Wielka Wodna

Wielka Wodna

Kamienice

Miedźna-Drężniana

Baraniska

Las Niemojowice

Wąglany

Ostrów

Parczów

Parczówek

Koń. Parczówek-Góry

Dworskie

Stulec

-Północna

Koń. Stuzno-

-Południowa

Trzebany

Stara Wies

Piaski

Łuby

Łuby

24

B

C

Skronina

Petrykozy

Praga

Gleżów

Skrzysów

Borowlec

Ruda Białaczowska

Sędów

Buk

Zastów

Sążnie

Petrykozy

Skronina

Praga

Gleżów

Kruszków

Parczówek

Parczów

Wola Dobromłowa

Budki

Koń. Karwice

Pod Mroczkowskim

Stuzno

Na Ługu

Za Marscotą

Koń. Stuzno-

-Południowa

Podlesie

Dziewina

Janów Karwicki

Kolonki

Nowa Grobła

Siedliski

Bielowice

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

Bugaj

Plaski

Wola Zależna

Podzameczek

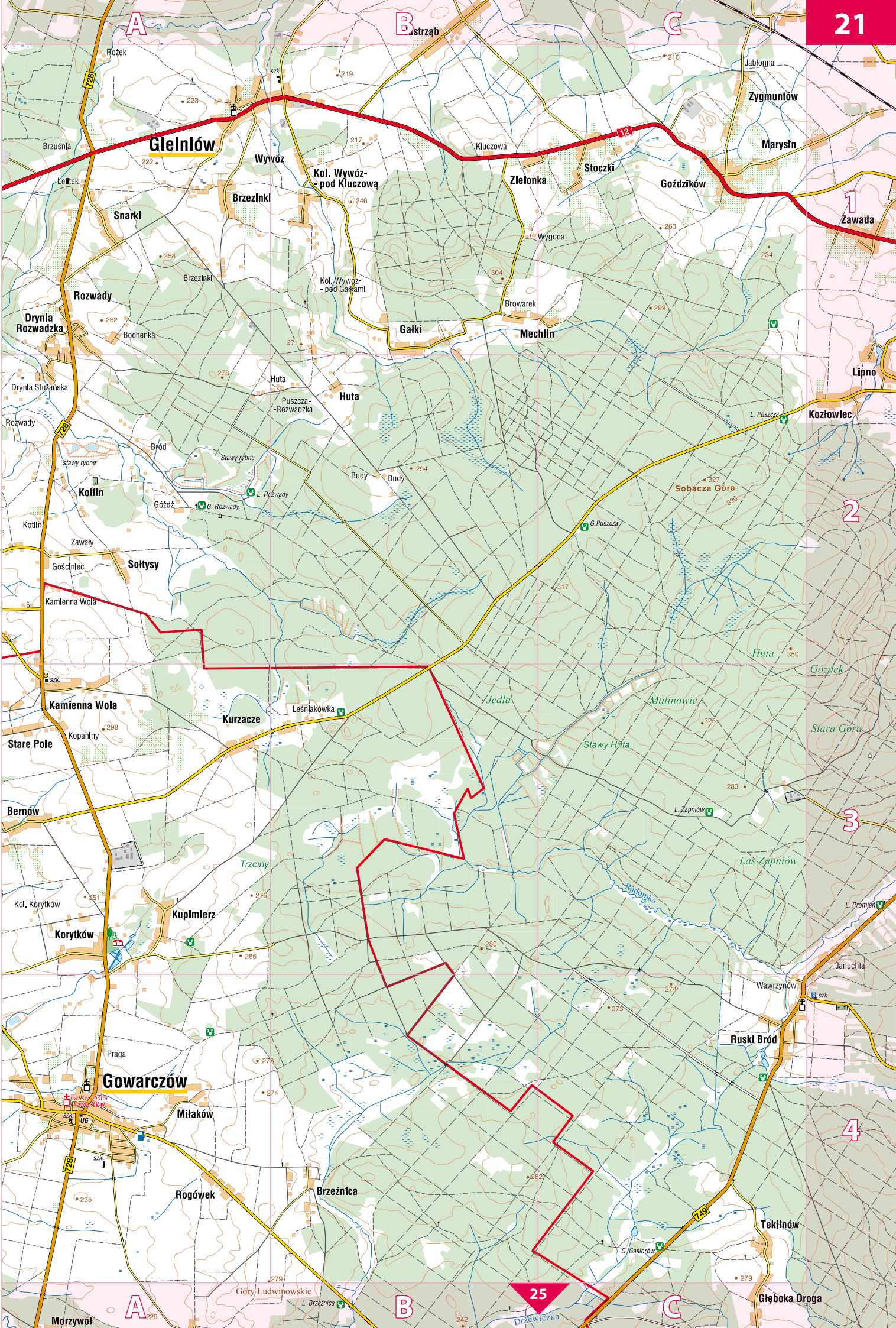
Wola Zależna

Strużki

Gliny

Koń. Wola Zależna (Górki)

Zaskale

A

B

C

1

2

3

4

A

B

C

25

Morzywół

Głęboka Droga

Górczów

Kamienna Wola

Rozwady

Gielniów

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Snarki

Głęboka Droga

Teklinów

Ruski Bród

Las Zapniów

Malinowie

Jedla

Trzciny

Kurzacze

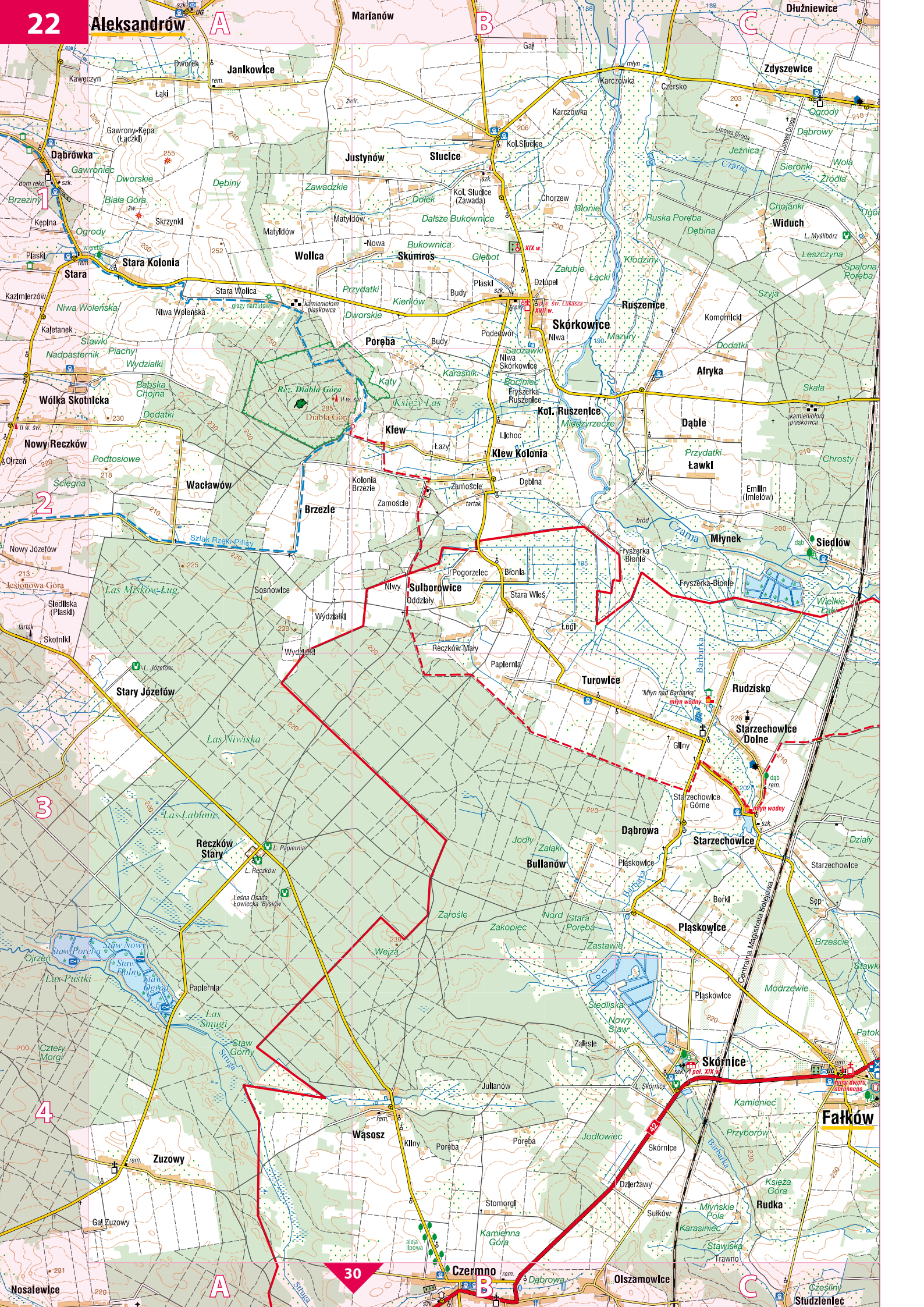
Korytków

Stare Pole

Sołtysy

Kotlin

Drynla Rozwadzka

Zarnów

Ruda Maleniecka

Falków

Wola Szkuca

Młotkowice

Jacentów

Stara Wies

Pora

Soczówki

Sworzyce

Grabków

Bedno

Przybyszowy

Głupiów

Dęba

Strzęboszów

Sokołowa

Grabina

Dorobna Wies

Niemojowice Kolonia

Pilichowice

Bronów

Sielec

Paszkowice

Wlerchowsko

Malków

Antoniów

Grebenice

Tomaszów

Marćnków

Chełsty

Brodek

Jaśton

Maleniec

Adamów

Machory

Maleniec

Kolliszowy

Koloniec

Tama

Wyszyna Machorowska

Wyszyna Falkowska

Wyszyna Rudzka

Kolonja Dęba

Kol. Dęba

Zbójno

Graszczyń

Młotkowice

Jeżów

Cieklinsko

Szkucln

Lipa

Placów

Czworaki

Kontrawers

Grabina

Rezerwat Pieniński

Plaski

Porabka

Miedza

Niwa

Młyn

Skolowa

Podchojna

Podzamcze

Kamieniec

Potoki

Jasien

Białe Ługi

Skolowa

Skolowa

Skolowa

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

Podzamcze

SKOROWIDZ MIEJSCOWOŚCI

Adamek	33	B1	Janik	38	C4	Młynek Nieświński	38	A2	Ślabuszewice	54	B1
Adamów	37	C3	Janowice	46	B3	Mnim	31	B4	Ślupia	31	A3
Adamów	54	A1	Janowice	49	A4	Modliborzyce	52	C1	Smarków	25	C2
Aleksandrów	40	B1	Janów	25	B4	Modliszewice	24	B2	Smyków	30	A1
Aleksandrów Mały	39	C2	Jarząb	32	B3	Modrzewina	33	B1	Smyków	32	C2
Ambroźów	45	B1	Jeżów	24	B1	Momocicha	31	C2	Sobótka	49	A4
Antoniów	26	C2	Jęgrzna	35	B4	Morzywół	25	A1	Stadnicka Wola	24	C3
Baczyna	25	C1	Józwicków	32	A3	Mroczków	26	C4	Stanisławów	30	B2
Baćkowie	52	B1	Kaleń	30	A2	Mularzów	32	A3	Stara Kuźnica	25	B2
Bałtów	40	A2	Kaliga	32	A2	Mychów	46	C1	Stara Wieś	39	C1
Baranówek	52	B1	Kaliszany	48	B3	Mydłów	53	B2	Starachowice	37	B1
Bernów	21	A3	Kałków	37	C4	Nadziejów	26	B2	Starachowice	37	A2
Bębnów	24	C1	Kamieniec	53	B3	Nalewajków	32	B2	Stare Pole	21	A3
Blizyn	27	A4	Kamienna Wola	21	A3	Naęczów	24	C1	Stary Dziebałtów	24	B3
Błaszaków	26	A4	Kamienna Wola	33	B1	Niekłań Mały	26	B2	Stary Kazanów	24	B3
Bodzechów	47	C1	Kamionki	35	B3	Niekłań Wielki	26	A2	Stary Sokołów	24	A4
Boków	26	A1	Kapałów	32	A2	Niekłań Wielki	26	A3	Starzechowice	22	C3
Boksycka	38	C4	Klonów	43	B1	Nieświn	25	A1	Starzechowice Dolne	22	C3
Borcuchy	40	A2	Kłucko	32	B3	Nietulisko	38	B4	Staw Kunowski	38	B3
Boria	40	B4	Kobyłanki	53	A1	Nowy Dziebałtów	24	B4	Stąporków	25	C4
Borki	26	C2	Kobylany	53	A1	Nowy Kazanów	24	B3	Stąporków	26	A4
Borków	53	B3	Kochanów	39	B1	Nowy Skoszyn	45	C3	Stodoły	48	B4
Borowiec	20	C4	Koczwana	25	A2	Nowy Sokołów	24	A4	Stryczowice	46	C3
Bór Kunowski	38	B2	Koliszowy	23	C3	Odrowąż	26	B4	Styków	37	C3
Brody	24	B3	Kolonia Dęba	23	C3	Odrowążek	34	B1	Suchedniów	35	C2
Brody	38	A2	Kołonic	23	A3	Okalina	53	C1	Sudół	39	C4
Brzezcie	45	A1	Komaszyce	25	A1	Okół	40	C2	Sulborowice	21	B2
Brzozowa	41	A4	Komorów	33	C1	Olechów	39	C2	Sulejów	41	C3
Brzóstowa	48	A2	Końskie	24	C2	Olshamowice	30	B1	Sworzycy	24	A1
Bugaj	35	B1	Końskie	25	A2	Olszówka	31	A2	Szalas	34	B2
Bulianów	22	B3	Kopaniny	24	A2	Opatów	47	B4	Szerzawy	45	A1
Chybice	45	B1	Kopcie	34	B2	Osówka	40	B1	Szewna	47	A1
Cieklińsko	23	C4	Kopiec	53	A3	Ostojów	35	B3	Szymanówka	49	B2
Cisownik	33	A1	Korytków	21	A3	Ostrowiec Świętokrzyski	39	A4	Śnieżkowice	46	B2
Czarniecka Góra	25	B4	Kotarszyn	46	A1	Ostrowiec Świętokrzyski	39	B4	Świerczów	26	B4
Czarników Karski	53	B1	Kozia Wola	25	B3	Ostrowiec Świętokrzyski	47	A1	Świślina	37	A4
Czarników Opatowski	53	B1	Kozłówek Ostrowiecki	41	A3	Ostrów	41	C1	Tadeuszów	41	C4
Czekarzewice	41	A2	Kozów	32	B2	Oziębłów	52	C1	Tama	23	B3
Czermno Kolonia	30	B1	Krępa	53	A2	Ożarów	49	A2	Tarczek	44	C1
Czerwona Wola	31	B3	Krobielice	54	A3	Parszów	36	B1	Tarłów	41	B3
Czerwony Most	25	A2	Krynki	38	A3	Paruchy	25	C1	Teofilów	40	C4
Ćmielów	48	A2	Krzyżanówka	39	B1	Pawłowice	41	B1	Tomaszów	41	C3
Dąbrowa	22	C3	Kucebów	34	B1	Pawłów	37	B4	Trębowiec	29	A3
Dąbrowa	37	C4	Kuczów	37	B3	Piasek	25	C2	Trzechma	40	A1
Denkówek	47	B1	Kunin	45	C3	Piła	25	A3	Trzemcha Dolna	39	C1
Dęba	24	A3	Kunów	38	B4	Piotrowe Pole	38	B1	Trzemoszno	24	A1
Dębowa Wola	39	B3	Kunów	38	C4	Piotrów	46	B1	Tudorów	53	C1
Doły Biskupie	38	A4	Kupimierz	21	A3	Pląskowice	22	C3	Turowice	22	B3
Drutarnia	25	B2	Kurzacze	21	A3	Placzków	26	C4	Tychów Nowy	29	B3
Dunale	39	C3	Lelitków	26	B2	Podgórze	40	B4	Tychów Stary	29	B4
Duranów	40	C4	Lemierze	40	B3	Podlesie	32	A1	Ublinek	53	B2
Dziurów	37	B3	Lewoszków	31	C2	Pokrzywnica	45	C1	Ujazd	52	C3
Eugeniów	39	C2	Lipa	31	B1	Pomorzany	24	B2	Usarzew	54	A3
Falków	22	C4	Lipie	37	B1	Praga	20	C3	Warszówek	37	B4
Fidor	25	B1	Lisów	54	B1	Praga Dolna	40	A1	Waśniów	46	A2
Furmanów	26	A2	Lubienia	38	A2	Proćwin	24	C2	Wawrzeńczyce	45	B1
Garbowice	53	B3	Łączna	35	B3	Prusinowice	46	A2	Wąchock	36	C1
Gielzów	20	C3	Łomno	45	A2	Przybysławice	49	A3	Wąglów	26	A3
Gierczyce	48	A4	Łopatno	52	B3	Przybyszowy	24	A2	Wąsosz	22	B4
Gilów	27	A4	Machory	23	B2	Przyłogi	33	A1	Wąsosz	25	A4
Głupiów	23	C3	Magonie	40	A3	Psary	44	A1	Węgrzyn	32	B3
Godów	38	A4	Majdanki	26	C2	Radkowice	37	A4	Wielka Wieś	26	A2
Gołębiów	54	B2	Majków	36	A1	Radomek	24	A1	Wielka Wieś	36	B1
Gowarczów	21	A4	Maksymów	41	C4	Radoszyce	31	C1	Wilczkowice	31	C3
Goździelin	47	B1	Maleniec	23	B2	Radwan	52	C3	Włochów	34	A1
Górny Młyn	25	A3	Malice Kościelne	54	A1	Radwanów	31	A2	Włostów	53	C2
Gózd-Zaszosie	35	A4	Małachów	24	A1	Radwanówek	52	C3	Wojciechowice	48	C3
Grabków	44	C1	Małoszyce	47	C3	Rataje	36	C1	Wojciechów	30	A2
Gracuch	24	B1	Małyszyn	29	C4	Rogów	25	A2	Wojtyniów	35	A1
Grębosze	32	A2	Marcinków	36	B1	Rogówek	21	A4	Wołów	35	B1
Grodzisko	31	C2	Marcule	38	A1	Ruda Kościelna	40	B4	Worowice	46	B3
Grzegorzowice	45	C2	Marianów	52	A3	Ruda Maleniecka	23	C4	Wólka Modrzejowa	39	A1
Grzybów	25	C3	Maruszów	40	C1	Ruda Pilczycka	30	C2	Wólka Pętkowska	40	C3
Gustawów	30	A2	Matyniów	32	C1	Ruda-Białaczowska	20	C4	Wólka Plebańska	26	B3
Gustawów	34	A1	Michałów	40	C2	Rudnik	38	A3	Wólka Tarłowska	41	B3
Hermanów	41	C3	Michniów	35	C3	Rudzisko	22	C3	Wólka Trzemecka	40	A2
Iwaniska	52	C2	Mieczysławów	41	B4	Rytlów	30	C3	Wólka Zychowa	26	A2
Izabelów	25	A3	Miedzierza	32	C1	Rzepinek	37	A4	Wronów	46	A3
Jabłonna	37	C3	Międzygórz	54	B2	Rzepinek	37	B4	Wycinka	40	B3
Jacentów	24	A4	Miłaków	21	A4	Sadłowice	54	B1	Wygiezłów	52	B3
Jacentów	47	A3	Miłkowska Karczma	39	A3	Sadowie	47	A3	Wymysłów	39	A4
Jadowniki	37	B4	Miłków	47	A2	Sarbice Rogaczów	32	A3	Wymysłów	53	A2
Jagodne	28	B3	Mirzec	29	A4	Sarnówek	39	B3	Wyrębów	32	B2
Jakimowice	31	B2	Młotkowice	23	B4	Sielpia Wielka	24	B4	Występa	35	A4
Jakubowice	49	A4	Młynek Nieświński	25	A2	Sierosławice	24	B2	Wyszyna Falkowska	23	B3
						Skarżysko Kamienna	27	C4	Wyszyna Machorowska	23	B3
						Skarżysko Kamienna	28	A4	Wzdół-Wiącka	35	C4
						Skarżysko Kościelne	28	A4	Zagórze	35	B4
						Skarżysko Książęce	27	C3	Zalezianka	35	A3
						Skórnice	22	C4	Zemborzyn I	41	B1
						Skrzyszów	20	C4	Zychy	31	C1

INFORMACJA TURYSTYCZNA

CENTRA INFORMACJI TURYSTYCZNEJ

KOŃSKIE

Centrum Informacji Turystycznej
26-200 Końskie, ul. Partyzantów 1
Tel./fax +48 41 372-90-88
www.konskie.travel

STARACHOWICE

Centrum Informacji Turystycznej
27-200 Starachowice, ul. Wielkopiecowa 1
wejście od ul. J. Piłsudskiego
Tel: 693 779 899
www.starachowice.travel

OSTROWIEC ŚWIĘTOKRZYSKI

Punkt Informacji Turystycznej
MCK, Ostrowiec Świętokrzyski
ul. Siennieńska 54 (wejście od ul. Polnej)
Tel: 41 247-65-80
www.ostrowiec.travel

OPATÓW

Punkt Informacji Turystycznej
Oddział PTTK w Opatowie
27-500 Opatów, pl. Obrońców Pokoju 18
Tel: 15 868-27-78
www.free.ngo.pl/pttkopatow

BAŁTÓW

Centrum Informacji Turystycznej w Bałtowie
Bałtów 55
Tel: 41 264-12-93
www.bałtow.info

ODDZIAŁY PTTK

KOŃSKIE

Oddział PTTK w Końskich
26-200 Końskie, ul. Partyzantów 1
Tel: 41 372-31-70
e-mail: poczta@konskie.pttk.pl
www.pttkkonskie.pl

SKARŻYSKO-KAMIENNA

Oddział Miejski PTTK w Skarżysku-Kamiennej
26-110 Skarżysko-Kamienna, ul. Słowackiego 25
Tel: 48 41-253-15-42

STARACHOWICE

Oddział PTTK im. Jerzego Głowackiego w Starachowicach
27-200 Starachowice, ul. Krywki 1
Tel: 41 274-62-68
www.pttk-starachowice.emeteor.pl

Oddział Międzyszkolny PTTK

w Starachowicach
Gimnazjum nr 1
27-200 Starachowice, ul. Kielecka 3
Tel: 661 559 505
www.pttk-poczta@o2.pl

OSTROWIEC ŚWIĘTOKRZYSKI

Oddział „Świętokrzyski” PTTK im. St. Jezewskiego
w Ostrowcu Świętokrzyskim
27-400 Ostrowiec Świętokrzyski, al. 3 Maja 5
Tel: 41 265-25-24, Fax: 41 265-25-24
e-mail: pttkostrowiec@xl.wp.pl
www.jezewski.ostrowiec.pttk.pl

OPATÓW

Oddział PTTK w Opatowie
27-500 Opatów, pl. Obrońców Pokoju 18
Tel: 15 868-27-78, Fax: 15 868-27-78
www.free.ngo.pl/pttkopatow

INTERNET

www.wrota-swietokrzyskie.pl
http://rowery.sejmik.kielce.pl
http://rot.swietokrzyskie.travel
http://konskie.travel.pl
http://starachowice.travel
http://ostrowiec.travel
www.skarzysko.eu
www.heodes.neostrada.pl
www.starachowice.pttk.pl
www.rydno.pttk.pl
www.skw.org.pl

MUZEA

FAŁKÓW

Muzeum Etnograficzno-Historyczne
Fałków
Plac Kościelny 15 a

MALENIEC

Tel: 41 373-11-42;
Kom: 606 326 129
e-mail: maleniec@gmail.com

SIELPIA

Muzeum Zagłębia Staropolskiego
26-200 Końskie, Sielpia, ul. Słoneczna 19
Tel: 41 372-02-93

STARA KUŹNICA

Kuźnia Mechaniczna
26-200 Końskie, Stara Kuźnica 46
Tel. 41371-91-87

SKARŻYSKO-KAMIENNA

Muzeum im. Orła Białego
26-110 Skarżysko-Kamienna, ul. Słoneczna 90
Tel/Fax: 41 252-02-31
e-mail: orzelbialy@skarzysko.org
www.muzeum.skarzysko.pl

WĄCHOCK

Muzeum Ojców Cystersów
Klasztor w Wąchocku
27-215 Wąchock, ul. Kościelna 14
Tel: 41 271-50-66

STARACHOWICE

Muzeum Przyrody i Techniki
27-200 Starachowice, ul. Wielkopiecowa 1
Tel/Fax: 41 275-40-83
e-mail: mpt@ekomuzeum.pl
www.ekomuzeum.pl

Muzeum Regionalne PTTK

27-200 Starachowice, ul. Krywki 1
Tel: 41 274-62-68

KAŁKÓW-GODÓW

Izba Etnograficzna
(przy Sanktuarium Matki Boskiej Bolesnej, Pani Ziemi Świętokrzyskiej)
27-225 Pawłów, Kałków-Godów 84a
Tel: 41 272-18-88, 41 272-17-10 wew. 66

KRZEMIONKI

Muzeum i Rezerwat Archeologiczno-Przyrodniczy „Krzemionki”
Oddział Muzeum Historyczno - Archeologicznego w Ostrowcu Św.
27-400 Ostrowiec Św., Tel/Fax: 41 262-09-78

OSTROWIEC

Muzeum Historyczno-Archeologiczne
27-400 Ostrowiec Świętokrzyski, ul. Świętokrzyska 37
Tel/Fax: 41265-36-51
e-mail: mha.ostrowiec@wp.pl

BAŁTÓW

Muzeum Jurajskie - paleontologia i geologia
Bałtów 8a
Tel: 41 264-14-21, Fax: 41 264-14-20
www.juraparkbałtow.pl

ĆMIELÓW

Żywe Muzeum Porcelany
27-440 Ćmielów, ul. Sandomierska 243
Tel: 15 861-20-21

OPATÓW

Muzeum Geodezji i Kartografii w Opatowie
27-500 Opatów, ul. Sienkiewicza 17
Tel: 15 86-84 -777, Fax: 15 86-84-742
muzeumgeodezji@opatow.pl

Żywe Muzeum Porcelany w Ćmielowie - fot. T. Marczak

INFORMACJA O POWIATACH uczestnikach projektu „Nad Czarną i Kamienną”

Starostwo Powiatowe w Końskich

ul. Staszica 2,
26-200 Końskie
Tel: (41) 372-41-34, Fax: (41) 372-83-20
e-mail: starostwo@powiat.konskie.pl
<http://www.powiat.konskie.pl>

Starostwo Powiatowe w Skarżysku-Kamiennej

ul. Konarskiego 20,
26-110 Skarżysko-Kamienna
Tel: (41) 395-30-00, Fax: (41) 252-40-01
e-mail: starostwo@skarzysko.powiat.pl
<http://www.skarzysko.powiat.pl>

Starostwo Powiatowe w Starachowicach

ul. dr. Władysława Borkowskiego 4,
27-200 Starachowice
Tel/Fax: (41) 276-09-00
e-mail: starosta@powiat.starachowice.pl
<http://www.powiat.starachowice.pl>

Starostwo Powiatowe w Ostrowcu Świętokrzyskim

ul. Iłżecka 37,
27-400 Ostrowiec Świętokrzyski
Tel: (41) 247-66-10, Fax: (41) 247-69-65
e-mail: starostwo@tos.pl
<http://www.powiat.ostrowiecki.eu>

Starostwo Powiatowe w Opatowie

ul. Sienkiewicza 17,
27-500 Opatów,
Tel: (15) 868-29-71, Fax: (15) 868-47-21
e-mail: powiat@opatow.pl
<http://www.opatow.pl>

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013